وتەی سیازدەهەم

بسم الله الرحمن الرحيم

(**وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ ما هُوَ شِفاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلمُؤْمِنين**) (الإسراء:٨٢).

(**وما عَلَّمْناهُ الشِّعْرَ وما يَنْبَغي لَه**) (يس:٧٠).

ئەگەر دەتەوێت بەراوردێك لە نێوان حیکمەتی قورئانی حەکیم و زانستە فەلسەفیەکاندا ساز بکەیت و، بزانیت چ پەند و ئامۆژگاری‌یەك لە هەردووکیان وەردەگیرێت و، ئەو زانستانەت دەست بکەوێت کە لە هەردووکیاندا هەن، ئەوا بە وردیو تێڕامان سەرنج لەمەی خوارەوە بدە:

قورئانی پیرۆز لە ڕێی ڕوونکردنەوە وردبین و بەهێزەکانی خۆیەوە پەردەی "ئولفەت" و ڕاهاتن دەدڕێنێت کە بەسەر ڕوخساری سەرجەم بوونەوەرانی گەردوونەوە دادراونەتەوە، ئەو بوونەوەرانەی وا باس دەکرێن کە چەند شتێکی ئاسایی بن، کەچی لە ڕاستیدا چەند کارێکی دەراسا و موعجیزەی مەزنی توانستێکی ناوازەن. قورئانی پیرۆز بە دڕاندنی ئەو پەردەیە گەلێ ڕاستیی سەرسووڕهێنەر بۆ هەموو خاوەن هەست و شعوورێك دەخاتە ڕوو، هەروەك سەرنجیان بۆ لای ئەو وانە ڕەوانانە ڕادەکێشێت کە جێی پەند و ئامۆژگارین. بەم کارەشی دەرگای گەنجینەیەکی نەبڕاوەی زانست لە بەردەم ژیری‌یەکاندا دەخاتە سەرپشت.

بەڵام حیکمەتی فەلسەفە، هەموو موعجیزاتی خواوەند لە ژێر پەردەی ئولفەت و ڕاهاتندا دەشارێتەوە و = بێ بایەخ پێدان = بەسەریاندا تێدەپەڕێت، تەنانەت پشت گوێشیان دەخات و، تەنها چەند دانەیەکی کەمی "بەدیهاتووی نامۆ و دوور لە وردەکاریی بەدیهاتن و کەماڵی سروشتی" دەخاتە پێش چاوی خاوەن هەستان و، پێی وایە تەنها ئەو نموونانە حیکمەت و پەندیان تێدایە!

بۆ نموونە: ئەم مرۆڤە ڕێكوپێکەی کە لە "أحسن تقويم"دا بەدیهێنراوە و موعجیزاتی توانستی خوای گەورەی تێدا جەم بووە، "حیکمەتی فەلسەفە" کە سەیری دەکات، بە شتێکی ئاسایی دەیبینێت. بەڵام سەرنجی خەڵکی بۆ لای ئەو

چەشنە مرۆڤە نارێك و شێوانە ڕادەكێشێت كە لە كەماڵی بەدیهاتن بێبەش بوون، وەك ئەو مرۆڤەی سێ "قاچ" یان دوو "سەر"ی بۆ دروست كرابێت، دەچێت سەرنجی پەند و سەرسووڕمانیان بۆ لا ڕادەكێشێت!

نموونەیەكی تر: ژیاندنی گشت وردیلە و بێچووانی زیندەوەران بەوپەڕی ڕێكوپێكی لە لایەن گەنجینەكانی غەیبی پەنهانەوە، ئەم كارەی كە ناسكترین و گشتیترین موعجیزاتی میهرەبانیی خواوەند لە بوونەوەراندا دەنوێنێت، ڕوانینی حیكمەتی فەلسەفە بە كارێكی "لەگەڵ ڕاهاتووی" ئاسایی دەیبینێت و، بە پەردەی ناشكوری و پێنەزانین(كفران) دایدەپۆشێت. كەچی سەرنجی خەڵكی بۆ لای ژیاندنی مێروویەك ڕادەكێشێت كە لە ڕێسا لایداوە و لە دەستە هاوڕەگەزەكەی خۆی دوور كەوتووەتەوە و بە تەنیا و نامۆیی لە بنكی دەریاكاندا دەژی و خواردن و گوزەرانی لەسەر گەڵا ڕووەكێكی سەوزی بنكی دەریایە، بە ڕادەیەك ئەو نەرم و نیانی و میهرەبانییەی خوای گەورە كە لەو مێرووەدا دەردەكەوێت، سۆز و بەزەیی و خەمی ڕاوچییان دەبزوێنێت و دەیانخاتە پەژارە و گریانەوە[1]!

لە تیشكی ڕووناكیی ئەم نموونانەدا سەیری فراوانیی سەروەت و سامانی "خواناسین"ی قورئان بكە لە بواری زانست و حیكمەتدا و.. لە هەمان كاتدا بۆ هەژاری و كەم دەستیی فەلسەفەش بڕوانە لە وانەكانی پەند و زانیاریی ناسینی بەدیهێنەری مەزندا.

لەبەر ئەم نهێنییەیە وا قورئانی پیرۆز (كە گەلێ ڕاستیی ڕووناك و نەبڕاوەی تێدا جەم بووە) پێویستی بە ئەندێشەی شیعر نییە. هۆیەكی تری خاوێنی و دووریی قورئان لە شیعر، بریتییە لەوەی كە هەرچەندە قورئانی پیرۆز لە تەواوترین ڕێسای دەراسا و كاملترین ڕێكوپێكیی ئیعجازبەخشدایە و، بە شێوازە ڕێكوپێكەكانی خۆی تەفسیری گونجاوی ڕێكوپێكیی سنعەتی خواوەند لە گەردووندا دەكات، دەبینین ئەم قورئانە بە وێنەی شیعر نەهۆنراوەتەوە، چونكە هەریەك لە ئەستێرەی ئایەتەكانی قورئان خۆیان بە ڕێسای "كێش"ەوە نەبەستووەتەوە، بۆیە هەموو یەكێك لە ئایەتەكانی وەك مەڵبەند و برای زۆربەی ئایەتەكانی تر دەردەكەوێت، چونكە پەیوەندیی نێوان ئەو ئایەتانەی كە لە ناوەرۆك و واتادا هاوپەیوەندین، بازنەیەكی فراوان دەنوێنێت، وەك بڵێی هەموو

ئایەتێکی سەربەست (واتە: خۆنەبەستوو بە ڕێسای کێش)ەوە دارای گەلێ ڕوو و چاوی زۆر و زەبەندەیە و بەهۆیانەوە زۆربەی ئایەتەکانیتر دەبینێت و بۆیان دەڕوانێت.

هەر لەبەر ئەمەشە کە هەزاران "قورئان" لە ناوەندی قورئانی پیرۆزدا دەبینین! بە ڕادەیەك کە بۆ هەموو خاوەن مەشرەبێك یەكێك لەو قورئانانە دەبەخشێت. بۆ نموونە سوورەتی (الإخلاص) گەنجینەیەکی مەزنی ئەوتۆی زانستی تەوحیدی تێدایە کە سیوشەش سوورەتی ئیخلاسی لەخۆ گرتووە و، لە تێهەڵکێشبوونی شەش ڕستە هاوپەیوەندییەکانیەوە پێكهاتووە، وەك لە وتەی بیستوپێنجەمدا ڕوون کراوەتەوە.

بەڵێ، نارێکییە ڕواڵەتییەکەی نێوان ئەستێرەکانی ئاسمان وای لە هەموو یەکێکی ئەو ئەستێرانە کردووە کە سەربەست بێت و بە هیچ کامی تریانەوە نەبەسترابێت. وەك بڵێی لە نێوان بازنەی دەوروبەری خۆیدا مەڵبەندی زۆربەی ئەستێرەکان بێت. بەم پێیە تاڵە دەزووی پەیوەندی بۆ یەك بە یەکی ئەو ئەستێرانە ڕادەکێشێت، وەك ئاماژەیەك بۆ پەیوەندییە پەنهانەکانی نێوان سەرجەمی بوونەوەران. دەڵێی هەموو یەكێك لەو ئەستێرانە = وەك ئەستێرەی ئایەتەکانی قورئان = خاوەنی چەندەها ڕووی ڕوانەر و چاوی بینەرە کە ئەستێرەکانی تریان پێ دەبینێت و ڕوویان تێدەکات.

دەسا تۆش بۆ خۆت لە ناوەندی نەبوونی ڕێكوپێکیدا، کەماڵی ڕێكوپێکی ببینە و پەند وەربگرە و، لەمەشەوە نهێنییەك لە نهێنییەکانی ئەم ئایەتە پیرۆزە بزانە کە دەفەرموێ:(**وَما علّمناهُ الشّعرَ وَما يَنبَغي لَه**) (يس: ٧٠)!

هەروەها دانایییەکی تری: (**وَما يَنبَغي لَه**) لەمەی خوارەوە وەربگرە و تێبگە:

کاری شیعر بریتییە لە جوانکردن و ڕازاندنەوەی ڕاستییە بچووکە کپ و کز و ونبووەکان لە ڕێی ئەندێشەی ڕازێنەری شاعیرەوە و، خستنەڕووی ئەو ڕاستییانە بە چەشنێك کە سەرنجی سەرسووڕمانی خەڵکی ڕابکێشن.. بەڵام ڕاستییەکانی قورئان هێندە بەرز و مەزن و خاوەن جازیبییەتن کە مەزنترین و ڕووناکترینی ئەندێشەکان لە چاویدا کورت و کز و ناتەواو دەردەکەون!

بۆ نموونە ئەم ئایەتانە: (**یَوم نَطوي السماء كَطَيِّ السِّجِلِّ للكتب**) (الأنبياء:١٠٤)، (**يُغشي اللّيلَ النّهارَ يَطلبُهُ حَثيثاً**)(الأعراف:٥٤)، (**إنْ كانَتْ اِلاّ صَيْحَةً واحِدَةً فَإذا هُمْ جَميعٌ لَدَيْنا مُحْضَرون**) (يس:٥٣) هەروەها حەقیقەتە بێسنوورەکانی تری هاوچەشنی ئەم ئایەتانە لە قورئانی پیرۆزدا، شایەتن لەسەر ئەم ڕاستی‌یە.

ئەگەر دەتەوێت بۆخۆت ببینیت و تامی ئەوە بچێژیت کە چۆن هەموو ئایەتێکی قورئانی پیرۆز نووری ئیعجاز و هیدایەتی خۆی بڵاو دەکاتەوە و بە وێنەی ئەستێرەی درەخشان تاریکستانی کوفر دەڕەوێنێتەوە، ئەوا خۆت وا دابنێ کە لەو سەردەمی جاهیلییەت و بیابانی ژیانی دەشتەکی و نەزانی‌یەدا دەژییت کە یەکەم جار قورئانی پیرۆزی تێدا هاتە خوارەوە. دەبینیت: پەردەی بێئاگایی و، تاریکیی نەزانی و، بەرگی سروشت و، بیری وشك، هەموو شتێکی داپۆشیوە. ئا لەم کاتەدا کە هەموو شتان لەو ڕۆژگارەدا بەم پەردانە داپۆشراون، یەکسەر بەهۆی ئایەتەکانی قورئانی پیرۆزەوە ئەو بوونەوەرە بێهەست و بێ گیان و مردووانە لە زەینی گوێبیستاندا دەبووژێنەوە و ژیانیان بە بەردا دەچێت و بە زایەڵەی ئایەتی: (**يُسَبِّحُ لله ما في السَّمواتِ وَما في الأرضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزيزِ الْحَكيم**)(الجمعة:١) و ئایەتە مەزنەکانی تری هاووێنەی، ڕادەپەڕن و تەسبیح و یادی خواوەند لە ڕووی بوونەوەراندا ڕادەگەیەنن.

هەروەها ڕووی تاریکی ئاسمان، کە چەند ئەستێرەیەکی بێ گیانی تێدا بڵێسە دەدەن، بە زایەڵەی ئایەتی: (**تُسَبِّحُ لَهُ السّمواتُ السَّبْعُ والاَرضُ**) (الإسراء:٤٤) لە بەرچاوی گوێبیستاندا دەبێت بە دەمێکی ذیکرخوێن بۆ خوای گەورە و، هەموو ئەستێرەیەکی تیشکی حەقیقەت دەپرژێنێت و دانستێکی ڕەوان پەخش دەکاتەوە.

هەروەها ڕووی زەوی، کە بوونەوەرە لاواز و دەستەوسانەکانی لەسەر نیشتەجێ بووە، بەو زایەڵە ئاسمانی‌یەی قورئان، لە بەرچاودا دەبێت بە "سەر"ی جەستەی بوونەوەرێکی مەزنو، دەریا و وشکایی‌یەکانیش دەبن بە دوو "زمان"ی

دەمپاراو بە ذیکر و تەسبیح و ستایشی خواوەند و، سەرجەم ڕووەك و زیندەوەرانیش وەك چەند "وشە"یەکی ذیکر و تەسبیح دەردەکەون، دەڵێیت سەرجەمی زەوی گیانی بە بەردا کراوە و زیندەوەرێکی خاوەن ژیانە!

ئەگەر بێت و بەم چەشنە، بە هەست و شعووری خۆت، بڕۆیت بۆ ئەو سەردەمەی کە قورئانی پیرۆزی تێدا هاتە خوارەوە، ئەوا وردەکاریی ئیعجاز لەو ئایەتە پیرۆزەدا دەچێژیت. دەنا لە چەشتنی ئەو وردەکاری‌یە نەرم و نیانانەی ئایەتەکە بێ بەش دەبیت و پەیی پێ نابەیت!

بەڵێ، گەر لە ناوەندی باری ئێستای خۆتەوە سەیری ئایەتە پیرۆزەکان بکەیت کە بوونەوەران لەو سەردەمەوە تاکو ئێستا بە نووری قورئان ڕووناك بوونەتەوە و سەرجەم زانستە ئیسلامی‌یەکان ڕۆشنایی‌یان پێ بەخشیون، بە ڕادەیەك کە ڕاستی‌یەکان بۆ هەموو کەسێك ئاشکرا بوون و پەردەیان لە ڕوودا هەڵماڵراوە.. واتە ئەگەر لە ڕێی پەردەی ئولفەتەوە سەیری ئایەتە پیرۆزەکان بکەیت، ئەوا بێ گومان مەودای ڕاستەقینەی جوانیی ئیعجازبەخشی هەموو ئایەتێك بە تەواوی نابینیت و، نازانیت کە هەموو یەکێك لەو ئایەتانە بە ڕووناکی‌یە درەخشانەکەی خۆی چۆن تاریکایی‌یە چڕەکان دەڕەوێنێتەوە. دوای هەموو ئەمانەش لە نێوان ڕووە زۆر و زەبەندەکانی ئیعجازی قورئاندا لە چێژی هەموویان بێ‌بەش دەبیت.

ئەگەر دەتەوێت مەزنترین پلەی ئیعجازە زۆرەکانی قورئان ببینیت، ئەوا گوێ بۆ ئەم نموونەیە ڕابگرە و سەرنجی لێ بدە:

گریمان درەختێکی تابڵێی سەیر و بەرز و سەرسووڕهێنەر و فراوان و بەربڵاو هەبێت، پەردەی غەیبی بەسەردا درابێت..

وەك ئاشکرایە پەل و بەر و گەڵا و گوڵی ئەو درەختە = چەشنی ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ = هاوسەنگی و گونجاوی و پەیوەندی‌یان لە نێواندا هەیە و، هەر بەشێك لە بەشەکانی ئەو درەختە بەپێی ماهییەتی درەختەکە شکڵ و شێوەیەکی دیاری کراوی گرتووەتە خۆ..

جا ئەگەر بێت و کەسێك لە لایەنی ئەو درەختە نەبینراوەوە = کە نابینرێت = هات و لەسەر شاشەیەك وێنە و سنووری بۆ هەموو یەکێ لە ئەندامەکانی ئەو

درەختە کێشا، بەوەی کە چەند هێڵـێکی لەسەر شاشەکە نووسی کە پەیوەندیی نێوان گەڵاکانی ئەو درەختەیان دەنواند و، بە چەند وێنە و هێڵێك کە وێنەی تەواوی ئەندامەکانی درەختەکەیان بەرجەستە دەکرد، وێنەکەیان بە تەواوی دەخستە ڕوو، ماوەی نێوان سەرەتا و کۆتایی = یەکجار لە یەکتر دووری = درەختەکەی پڕ کردەوە.. هیچ گومانێك لەوەدا نامێنێت کە ئەو وێنەکێشە بە ڕوانینی غەیببینی خۆی ئەو درەختە دەبینێت و بە تەواوی ئاگای لـێیەتی ئنجا وێنەکەی دەکێشێت.

وەك ئەم نموونەیە، قورئانی پیرۆزیش بە ڕوونکردنەوە ئیعجازبەخشەکانی خۆی کە تایبەتن بە ڕاستیی بوونەوەرانەوە (ئەو ڕاستی‌یەی کە سەر بە درەختی بوونەوەرانە و لە سەرەتای دنیاوە تا کۆتایی ئەودنیا لق و پەلـی هاویشتووە و لە زەوی‌یەوە تا عەرش و لە گەردیلەکانەوە تا ئەستێرەکان بڵاو بووەتەوە) پارێزگاریی هاوسەنگی و لەگەڵیەك گونجانی بوونەوەرانی کردووە و، وێنەیەکیشی بە هەموو یەکێ لە ئەندام و بەروبوومەکانی بەخشیوە کە شایستەی بێت، بە ڕادەیەك کە زانا لـێکۆڵەرەکان لە دەمی ئەنجامدانی لێکۆڵینەوە و باسەکانیاندا تووشی سەرسامی و سەرسووڕمان دەبن و دەڵـێن: "ما شاء الله.. بارك الله.. ئەوەی کە گرێکوێرەی گەردوون و مەتەڵی بەدیهێنان شی دەکاتەوە، هەر تەنها تۆی ئەی قورئانی پیرۆز"!

با ناوەکانی خوای گەورە و سیفەتە مەزنەکانی و ئیشە پەروەردگاری و کارە پڕ لە دانستەکانی، وەك درەختێکی تووبای نوورانی بە نموونە بهێنینەوە کە (ولله المثل الأعلى)بازنەی مەزنی‌یەکەی لە ئەزەلەوە تا ئەبەد و، سنووری گەورەیی‌یەکەشی فەزای ڕەهای بێ سنوور دەگرێتە خۆی و دەورەی دەدات و، مەودای کارەکانیشی لە سنووری: (**فالِقُ الْحَبِّ والنَّوى**) (الأنعام:٩٥) و (**يَحولُ بينَ المرءِ وقَلْبِهِ**) (الأنفال:٢٤) و (**هوَ الذي يُصَوِّرُكُمْ في الأرْحامِ كَيْفَ يَشاء**)ەوە (آل عمران:٦) تا دەگاتە: (**خَلَقَ السَّمواتِ**

والأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) (هود:٧)و **(والسَّمواتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ)** (الزمر:٦٧) و **(وَسَخَّرَ الشَّمْسَ والقَمَرَ)** (لقمان:٢٩) دەگرێتەوە

دەبینین قورئانی پیرۆز، بەوپەڕی گونجاوی و شیاوی، ئەو ڕاستییە نوورانییە بە هەموو لق و پەلەکانی و گشت ئامانج و بەروبوومەکانیەوە ڕوون دەکاتەوە، بە ڕادەیەك کە هیچ کام لەو ڕاستییانە ڕێ لە ڕوون کردنەوەی ڕاستییەکی تر ناگرێت و حوکمی هیچ ڕاستییەکیان هی ئەوانی تر تێك نادات و هیچ کام لەو ڕاستییانەش لەوانی تر تەرە نابێت.

بەم وێنە شایستە و پێکەوە گونجاوانە، قورئانی پیرۆز بە شێوەیەکی ئیعجازبەخش ڕاستیی ناوەکانی خوای گەورە و سیفەتە مەزن و ئیشە پەروەردگاری و کارە پڕ لە داناییەکانی خواوەندی ڕوون کردووەتەوە، بە ڕادەیەك کە سەرجەم ئەهلی کەشف و حەقیقەت و دانست و عیرفانی = کە بە ناو جیهانی مەلەکووتدا دەگەڕێن = خستووەتە تەسدیقەوە و، هەموویان بە سەرسووڕمانەوە لە بەردەم ڕوونکردنەوە ئیعجازبەخشەکانیدا دەڵێن: "سبحان الله! چەندە ئەم ڕوونکردنەوەیە ڕاستە و لەگەڵ حەقیقەتدا ڕێك و گونجاوە و، چەندەش جوان و شایستەیە"!

ئەگەر بە نموونە "شەش پایەکانی ئیمان" بهێنینەوە کە ڕوویان لە هەموو بازنە جیاوازەکانی بوونەوەران و بازنەی "وجوب"ی خوای گەورەیە و، بە پەلێکی ئەو دوو درەختە مەزنە دادەنرێن، دەبینین قورئانی پیرۆز وێنەی سەرجەم لق و پەل و بەر و گوڵەکانیان دەکێشێت و، لەمەشدا گونجاویی ناوازەی نێوان بەر و گوڵەکانیان ڕەچاو دەکات و، بەوپەڕی هاوسەنگی و ڕێکی شێوەکانی لەگەڵیەك گونجانی نێوانیان دەناسێنێت، بە ڕادەیەك کە مرۆڤ لە بەردەم جوانیی ئەم وێنە کێشانەی قورئاندا سەرسام دەکات و، سەبارەت بە پەیبردن بە دووریەکانیشی گرفتاری سەرسامیی دەکات.

پاشان ئەو "ئیسلام"ەی کە پەلێکە لە لقی "ئیمان"، قورئانی پیرۆز لە باسکردن و وێنەکێشانی وردترین پەلەکانی هەر پێنج پایەکانیدا گەلێ وێنەی ناوازە و سەرسووڕهێنی کێشاوە و، جوانیی لەگەڵیەك گونجان و کەماڵی هاوسەنگیی نێوانیانی پاراستووە، تەنانەت پارێزگاریی ئاساییترین داب و ئەوپەڕی ئامانج و

قوولترین دانایی و بچووکترین سوود و بەروبوومەکانی کردووە. ڕوونترین بەڵگەش لەسەر ئەم ڕاستییە، کەماڵی ڕێکوپێکیی شەریعەتی مەزنە، کە لە دەق و ئاماژە و هێماکانی ئەم قورئانە پیرۆزەوە هەڵقوڵاوە.

جا کەماڵی ڕێکوپێکی و.. هاوسەنگیی ورد و.. قەشەنگی و پتەویی لەگەڵیەك گونجانی حوکمەکانی ئەم شەریعەتە خاوێنە.. هەریەکەیان، شایەتێکی دادگەری بێخەوش و بەڵگەیەکی ڕوونی گومانبڕی ئەوتۆن کە هیچ گومانێك هەرگیز توخنیان ناکەوێت لەسەر ئەحەققییەتی قورئانی پیرۆز. واتە هەرگیز ناکرێت ڕوونکردنەوەکانی قورئان پاڵیان بە زانستێکی جوزئیی مرۆڤێکەوە دابێت، بە تایبەت مرۆڤێکی نەخوێندەوار، بەڵکو دەبێ پاڵیان بە زانستێکی وەها فراوانەوە دابێت کە هەموو شتێك بگرێتەوە و لە یەك کاتدا چاوی لە هەموو شتێکەوە بێت..

کەواتە قورئانی پیرۆز گوفتاری زاتی خواوەندی مەزنە کە لە یەك کاتدا ئەزەل و ئەبەدو سەرجەمی ڕاستییەکان دەبینێت. ئەوەش کە ئاماژە بۆ ئەم ڕاستییە دەکات ئەم ئایەتە پیرۆزەی خوارەوەیە کە دەفەرموێ:

(الْحَمْدُ لله الّذي اَنْزَلَ عَلى عَبْدِهِ الْكِتابَ وَلَمْ يَجْعَل لَهُ عِوَجاً) (الكهف:١).

اللهم يا مُنزل القرآن! بحق القرآن وبحق من أُنزِلَ عليه القرآن نَوِّرْ قلوبَنا وقبورَنا بنور الإيمان والقرآن. آمين يا مستعان!!

---

[1] ئەم ڕووداوە بە واقیعی لە ئەمریکا ڕوویداوە. (دانەر)

مەقامی دووهەمی

وتەی سیازدەهەم

بسم الله الرحمن الرحیم

(ئەمەی خوارەوە گفتوگۆیەکە لەگەڵ چەند کەسێك لەو لاوانەی کە هاندان و هەوا و ئارەزوو لە هەموو لایەکەوە کەمەندکێشیان دەکات، بەڵام هێشتا ژیریی خۆیان لەدەست نەداوە).

هەندێ کەس لە لاوان داوایان کرد "پەیامەکانی نوور" دەستی یارمەتی و فریاگوزاریيان بۆ درێژبکات و، وتیان:

= بەرامبەر بەم هەموو تاقیکردنەوەی: وروژاندن و هاندان و لەخشتەبردنەی گاڵتە و گەپ و هەوا و ئارەزووی دنیا، کە لەم ڕۆژگارەدا گەمارۆیان داوین، چۆن دەتوانین دواڕۆژی خۆمان بپارێزین و ڕزگاری بکەین؟

منیش بە ناوی کەسێتیی مەعنەویی "پەیامەکانی نوور"ەوە وەڵامم دانەوە و وتم:

= "گۆڕ" لە بەرچاوی هەموو کەسێكدایە، کەس لاریی لـێ نیيە و، هەموومان = بێ چەند و چۆن = دەڕۆینە ناوی! چوونەناوگۆڕیش سێ ڕێی هەیە:

ڕێی یەکەم: ڕێیەکە مرۆڤ دەگەیەنێتە ئەوەی کە "گۆڕ" دەرگایەکە لەسەر چەندین باخچەی دڵڕفێن و جیهانی فراوانی باشتر و جوانتر لەم دنیایە، بۆ ئیمانداران، دەخرێتە سەرپشت.

ڕێی دووهەم: ڕێیەکە مرۆڤ دەگەیەنێتە ئەوەی کە "گۆڕ" دەرگای بەندیخانەیەکی بەردەوامە بۆ ئەوانەی کە هەرچەندە باوەڕدارن بە دواڕۆژ، بەڵام لە گومڕایی و خراپکاریدا ڕۆچوون و پێیان لـێ ڕاکێشاوە. ئەوانە بیروباوەڕیان بەرامبەر بە "بوون" و "ژیان" چۆن بووە، هەر بەو چەشنە مامەڵەشیان لەگەڵدا دەکرێت، کەواتە بەو پێيە و لەبەر ئەوەی بە داخوازیی باوەڕەکەیان (کە بە دواڕۆژ بوويانە) ڕەفتاريان نەکردووە، ئەوا لە بەندیخانەی تاکە کەسیدا بەند دەکرێن و لە هەموو خۆشەویستانیان دوور دەخرێنەوە و دادەبڕرێن.

ڕێی سێهەم: ڕێیەکە ئەو گومڕایانە دەی گرنەبەر کە باوەڕیان بە دوارۆژ نییە. دەبینن "گۆڕ" دەرگایەکە بەرەو ڕووی "نەبوون" و لەناوچوونێکی یەکجارەکی کراوەتەوە. "گۆڕ" = لە بەرچاوی ئەو کەسەدا = قەنارەیەکە خۆی و هەموو خۆشەویستانی لەناودەبات. ئەمە پاداشتی باوەڕنەکردنیەتی بە دوارۆژ.

ئەم دوو بەشەیان ئاشکران و بە چاو دەبینرێن و پێویستیان بە هێنانەوەی بەڵگە نییە. چونکە مادەم "ئەجەل" بە پەردەی پەنهانی غەیب داپۆشراوە و، "مردن"یش هەموو دەمێك دەتوانێت پێمانبگات و بەسەرمان بکات و، بێ جیاوازی کردن لە نێوان پیر و لاودا بەردەوام لە ئەستۆی مرۆڤ دەدات و ملی دەپەڕێنێت، ئەوا مرۆڤ کە بوونەوەرێکی لاوازە، هەمیشە ئەم کێشە و مەسەلە سامناکەی لە بەرچاودایە و دەیبینێت و، بێ هیچ گومانێکیش بە دوای شتێكدا دەگەڕێت کە لەو پەتی قەنارەیە ڕزگاری بکات و دەرگای تاریکی گۆڕی بۆ بگۆڕێت بە نوورێکی پڕشنگداری ئەوتۆ کە بەسەر جیهانێکی نەمر و چەندین باخچەی پڕ لە گوڵزار، لە جیهانی نوور و بەختەوەریی هەمیشەییدا، بکرێتەوە. بێ گومان ئەم مەسەلەیە مەزنترین کێشەی مرۆڤە، تەنانەت لە هەموو دنیا گەورەتر و مەزنترە.

دەرکەوتنی ئەم ڕاستییە = ڕاستیی مردن و گۆڕ = بەم سێ ڕێگایەی باسمان کردن، سەد و بیستوچوار هەزار لە هەواڵدەرە ڕاستگۆکان ڕایدەگەیەنن، کە پێغەمبەرانی نازدارن = درووودیان لەسەر بێت = و ئالای تەسدیقی خۆیشیان هەڵکردووە، کە موعجیزەکانیانە.. هەروەها سەد و بیستوچوار ملیۆن لە ئەولیا و پیاوچاکان ئەم هەواڵە دەدەن و تەسدیقی هەواڵی ئەو پێغەمبەرە بەڕێزانە دەکەن و دەیسەلمێنن و لە ڕێی چێژ و بینینی تایبەتیی خۆیانەوە شایەتی لەسەر ئەو ڕاستییە دەدەن. هەروەها چەندەها زانای خاوەن لێکۆڵینەوەی لەژمارەبەدەریش، ئەم هەواڵە ڕادەگەیەنن و بە بەڵگە عەقڵی و گومانبڕەکانیان = کە دەگەنە پلەی "علم اليقين" = ئەو هەواڵەی پێغەمبەران و پیاوچاکان بە: لە سەدا نەوەدونۆی پلەکانی چەسپاندن، دەچەسپێنن[1] ئەوەتا هەموویان بڕیار دەدەن و دەڵێن:

"ڕزگاربوون لە ئیعدامی هەتاهەتایی و، دەربازبوون لە بەندیخانەی تاکەکەسی و، گۆڕینی مردن بە بەختەوەریی هەمیشەیی، تەنها بە ئیمان و گوێڕایەڵیی خوای گەورە دەبێت".

بەڵێ، ئەگەر کەسێ ڕێگایەك بگرێتەبەر و گوێ بە قسەی هەواڵدەرێك نەدات کە هەواڵی بداتێ مەترسییەکی سامناك لەو ڕێیەدا هەیە، با ڕێژەی هاتنەدیی ئەو مەترسییەش لە سەدا یەك بێت، ئایا ئەو دڵەتەپێیەی کە لە چاوەڕوانی کردنی ئەو مەترسییەوە سەری تێدەکات سەروزیادی ئەوە نییە کە خەو و خۆراکی لەلا ببێزرێ؟ خۆ ئەم هەواڵەی ئێمە لێیدەدوێین هەواڵێکە سەدان هەزار ڕاستگۆی تەسدیق کراو کە لە سەدا سەد ڕاست دەکەن، ڕایدەگەیەنن و هەموو بە یەکدەنگ دەڵێن: گومڕایی و سەرسەختی، مرۆڤ دەگەیەننە سێدارە و بەندیخانەی تاکەکەسیی هەمیشەیی گۆڕ، وەك لە بەرچاودایە. ئیمان و خواپەرستیش، بە دڵنیایییەکی سەد لە سەد، دارەکانی سێدارە لەسەر ڕێی مرۆڤ لادەدەن و دەرگای بەندیخانەی تاکەکەسییش دادەخەن و گۆڕیش دەکەن بە دەرگایەك کە بەسەر ڕووی چەندین کۆشك و تەلاری ڕازاوە و ئاوەدان بە بەختەوەریی هەمیشەیی و پڕ لە چەندین گەنجینەی پڕاوپڕ و نەبڕاوە، دەکرێتەوە. ئەوەش بزانە کە ئەوان لەگەڵ ڕاگەیاندنی ئەم هەواڵەدا بەڵگەکانیشیان دەستنیشان دەکەن و شوێنەوارەکانیشی دەردەخەن.

ئێستا ئەم پرسیارەتان ئاراستە دەکەم:

ئایا هەڵوێستی مرۆڤی هەژاری بێنەوا، بە تایبەتی موسڵمان، بەرامبەر بەم مەسەلە مەزن و سامناکە چییە؟: ئەگەر مرۆڤێ لە ئیمان و خواپەرستی بێبەش بێت ئایا هەموو دەستەڵاتداریی دنیا، بە هەموو خۆشی و تامێکیەوە، دەتوانێت دڵەتەپێ و نیگەرانیی ئەو لاببات کە هەموو چرکەیەك چاوەڕێی نۆرەی خۆیەتی تاکو بڕواتە ناو گۆڕەکەیەوە؟

ئنجا پیری و نەخۆشی و بەڵا و موسیبەت و مردنی ئەم و ئەو لەم لا و لەو لادا، هەموو ئەمانە، دڵۆپ دڵۆپ ئەو ئازارە دەچۆڕێننە ناو دەروونی هەموو مرۆڤێکەوە و، هەمیشە بە چارەنووسە بێگومانەکەی هەڕەشەی لێ دەکەن. بێ هیچ

گومانێك دۆزەخێكی مەعنەوی لەناو دڵی ئەو گومڕا و نەفامانەدا دادەگیرسێت و بە بڵێسەكەی هەڵیاندەقرچێنێت، با لە ڕواڵەتیشدا تام و لەزەتی خۆشی و جوانیی دنیا بچێژن. تەنها "بێئاگایی"یە كە مەستی كردوون و نایەڵێ هەست بەو ئازارە بەسوێیە بكەن.

جا مادەم ئیمانداران و گوێڕایەڵانی خوای گەورە، ئەو گۆڕەی بەرچاویان بە دەرگایەك دەبینن كە لە ڕووی چەندین باخچەی بەختەوەری و ناز و نیعمەتی هەمیشەییدا دەكرێتەوە، بەهۆی ئەو بڕوانامەیەی كە چەندین گەنجینەی نەبڕاوەیان دەستدەخات و قەدەری خواوەند = بە شایەتیی ئیمان = پێیبەخشیون.. مادەم ئیمانداران و گوێڕایەڵان بەو چەشنە دەڕواننە گۆڕ، ئەوا هەموو یەكێكی ئەوان لە هەموو چركەیەكی ژیانیدا هەست بە لەزەتێكی ڕاستەقینە و چێژێكی ڕۆحیی قووڵ دەكات و، چاوەڕوانە یەكێك بانگی بكات و پێیبڵێت: "وەرە بلیتەكەت وەربگرە".. ئەو چێژە ڕۆحییە بە چەشنێكە گەر بەرجەستە ببێت، وەك بەهەشتێكی مەعنەویی لێ دێت بۆ ئەو ئیماندارە، بە چەشنی "تۆو" كە شێوەكەی دەگۆڕێت و دەبێت بە درەختێكی بەرجەستەی مەزن.

مادەم وایە، ئەوا ئەو كەسەی بە هاندانی هەڵەشەیی و نەفامیی لاوی و، لەبەر لەزەتێكی كاتی و نارەوای ئاوێتەی ئازار و هاوچەشنی هەنگوینی ژەهراوی، واز لەو تام و چێژە ڕۆحییە بێ گەردە دەهێنێت، ئەوا دادەبەزێتە ئاستێكی گەلێ نزمتر لە هی ئاژەڵ، بگرە ناشتوانێت بگاتە ئاستی مولحیدانی بیانی و وەك ئەوان وابێت، چونكە گەر یەكێك لەوان باوەڕی بە پێغەمبەری ئازیزمان نەبێت = صلى الله عليه وسلم = لەوانەیە باوەڕی بە پێغەمبەرانی تر ببێت. خۆ ئەگەر باوەڕی بە هەموو پێغەمبەران نەبێت، لەوانەیە باوەڕی بە خوای گەورە ببێت. گەر ئیمانی بە خوایش نەبێ، لەوانەیە دارای ئەوەندە ڕەوشتی جوان و بەرز بێت كە كەمالاتی مرۆڤانەی پیشان بدەن. بەڵام موسڵمان تەنها بەهۆی ئەم پێغەمبەرە ئازیزەوە = صلى الله عليه وسلم = پێغەمبەرە بەڕێزەكانی تری ناسیوە و باوەڕی بە خوا هێناوە و كەمالاتی مرۆڤانەی زانیوە. كەواتە هەر موسڵمانێك واز لە پەروەردەی پیرۆزی ئەو بهێنێت و گوێڕایەڵیی نەكات، ئەوا دان بە هیچ پێغەمبەرێكی تردا نانێت، بەڵكو لەوانەیە ئینكاریی خوای گەورەیش بكات و، ناشتوانێت پارێزگاریی بناغەكانی كەمالاتی

مرۆڤانە لە ڕۆحی خۆیدا بکات، چونکە ڕەگ و بنچینەکانی ئەو ئایینە و بناغەکانی ئەو پەروەردەیەی کە پێغەمبەری خۆشەویستمان =صلی اللّٰه علیه وسلم = هێناویەتی، ئەوەندە تەواو و چەسپاو و ڕەگداکوتاون کە هەر کەسێ پشتیان تێبکات و وازیان لێبهێنێت هەرگیز ڕووناکی و کەماڵی مرۆڤانەی دەست ناکەوێت، بەڵکو بڕیاری نوشوستیی یەکجارەکیی لەسەر دەردەکرێت، چونکە ئەم پێغەمبەرە = صلی اللّٰه علیه وسلم = سەردار و دواهەمینی هەموو پێغەمبەرانە و پێشەوای هەموو گرۆی مرۆڤایەتی‌یە لە هەموو ڕاستی‌یەکاندا، بەڵکو مایەی شانازیی هەموویانە، وەك لە ماوەی چواردە سەدەی ڕەبەقدا بە جوانی ئەمەی چەسپاندووە.

کەواتە ئەی ئەو کەسانەی کە خۆشی و لەزەت و جوانیی دنیا لە خشتەی بردوون! ئەی ئەوانەی هەموو تەقالایەکیان بۆ دابین‌کردنی ژیان و پاشەڕۆژی دنیایانە و خەمی بۆ دەخۆن! بەدبەختینە! ئەگەر دەتانەوێت لەزەت لە چێژ و نیعمەتی بەختەوەری و حەوانەوەی دنیا وەربگرن، ئەوا تام و چێژە حەڵاڵەکان سەروزیادی هەموو شتێکتانە و بەدەم هەموو ئارەزوویەکتانەوە دەڕوات و بۆتانی دابین دەکات.

لەمەوە کە ئێستا باسمان‌کرد، بۆتان دەرکەوت کە هەر تام و لەزەتێکی دەرەوەی بازنەی شەرع، هەزار و یەك ئازاری تێدایە، چونکە وەك ئەوەی کە دەکرێت ئێستا ڕووداوەکانی ڕابوردوو لەسەر شاشەیەك پیشان بدرێن، گەر بەو جۆرەیش بتوانرایە ڕووداوەکانی داهاتووی (با بڵێین پاش پەنجا ساڵی تر) لەسەر شاشەیەك پیشان بدرێن، ئەوا سەرلێشێواوان و بێئاگایان تا دەیانتوانی بەکوڵ بۆ ئەو شتانە دەگریان کە ئێستا مایەی پێکەنینیانە!

کەواتە ئەو کەسەی کە دڵخۆشی و کامەرانیی بێگەرد و هەمیشەیی دنیا و قیامەتی دەوێت، با چاو لەو پەروەردەیەی پێغەمبەر صلی اللّٰه = علیه وسلم = بکات، کە لە ئیماندا هەیە.

---

[1] یەکێك لەو زانایانە = وەك هەموان دەیبینن = پەیامەکانی نوورە. (دانەر)

چەند پەند و ڕێنمایی و ئامۆژگاریيەك

بۆ كۆمەڵە لاوێكی داماو

ڕۆژێكیان كۆمەڵـێك لاوی جوانخاس و وریا و زیرەك هاتن بۆ لام و، داوای چەند ڕێنمایی و بێدار كردنەوەیەكی بەهێز و باشی وایان لـێ كردم كە بیانپارێزێت لە پزیسكی شەڕ و ئاژاوەی داخوازیيەكانی ژیان و هەرەتی لاوی و هەوا و ئارەزووی دەوروبەریان.

منیش هەر بەو جۆرە وەڵامەی كە دامەوە بۆ ئەوانەی داوای یارمەتیيان لە پەیامەكانی نوور كرد، وەڵامی ئەم لاوانەیشم وا دایەوە و وتم:

= باش بزانن ئەم بەهاری تەمەن و جوانیيەی ژیانتان كە ئێستا لەزەتی لـێ دەبینن، بێ هیچ گومانێك دەڕوات و نامێنێت. جا ئەگەر خۆتان لە چوارچێوەی سنوورەكانی شەرعدا نەهێڵنەوە و لەو سنوورانە دەربچن، ئەوا لاوییەكەتان زایە دەبێت و بە خۆڕایی لەكیستان دەچێت و، چ لە دنیا و چ لە گۆڕ و چ لە قیامەتدا ئەوەندە گیروگرفتتان دەهێنێتەڕێ كە لەو تام و لەزەتەی لاوی و تەمەنی دنیاتان گەلـێ زۆر و زیاتر بێت. بەڵام ئەگەر بەهاری لاویتان لە: دەروونپاكی و پارێزگاریی شەرەف و گوێڕایەڵیی خوادا بردەسەر، بەوەی كە خۆتان بە پەروەردەی ئیسلام پێ گەیاند و بەمەش شوكرانەی ئەو نیعمەتی لاوی و گەنجیيەتان دەربڕی كە خواوەند پێیبەخشیون، ئەوا لە مەعنا و ناوەرۆكدا، ئەو سەردەمی لاوییەتان دەمێنێتەوە و بەردەوام دەبێت و، دەبێت بە هۆیەك بۆ دەستكەوتنی لاوییەكی هەمیشەیی لە بەهەشتی نەمری و هەتاهەتاییدا.

"ژیان" گەر لە "ئیمان" بەتاڵ ببێت، یان بەهۆی زۆریی گوناهباری و سەرپێچی كردنەوە لە فەرمانەكانی خوای گەورە، كاریگەریی ئیمانی تێدا نەمابێت، ئەوا لەگەڵ تام و لەزەتە ڕواڵەتی و كەمخایەن و كورتەكانیدا، چەندین ئەوەندەی ئەو تام و لەزەتانە خەم و خەفەتو ئازار دەرخواردی مرۆڤ دەدات.

چونكە لەبەر ئەوەی مرۆڤ عەقڵ و بیری دراوەتێ، ئەوا پەیوەندیيەكی سروشتیی بەتینی لەگەڵ ڕابوردوو و داهاتوویدا هەیە، سەرەڕای كاتی ئێستای. ئەم پەیوەندیيەی لەگەڵ ئەو كاتانەدا هێندە بەتینە كە دەتوانێت تامی لەزەتەكانی

ئەو سەردەمانە و ئازارەکانیان بچێژێت، بە پێچەوانەی ئاژەڵ کە خەم و پەژارەکانی ڕابوردوو و مەترسی‌یە چاوەڕوان‌کراوەکانی داهاتوویش، لەزەتەکانی کاتی ئێستای لـێ‌ناشێوێنن و تێکی‌نادەن، چونکە بیرکردنەوەی نەدراوەتێ.

لەبەر ئەوەیە کە ئەو کەسەی بەرەو شیوی "گومڕایی" بەربووەتەوە، "بێ‌ئاگایی"ش بە تەواوی هەر شەش‌دەری لـێ گرتووە، خەفەتەکانی بۆ کاتەکانی ڕابوردووی و دڵەتەپێ و نیگەرانی‌یەکانیشی بۆ دواڕۆژی، تامی لەزەتەکانی ئێستای ناهێڵن و ژیانی بە خەم و ئازار و خەیاڵ لـێ دەشێوێنن، بە تایبەت لەزەتە ناڕەواکان کە وەك هەنگوینی ژەهراوی وان.

واتە لە ڕووی چەشتنی تام و لەزەتەکانی ژیانی دنیاوە، مرۆڤ سەد پلە لە خوار ئاژەڵەوەیە، تەنانەت "ژیان" و "بوون" و "جیهان"ی گومڕا و بێ‌ئاگایان تەنها ئەمڕۆ و کاتی ئێستایانە. چونکە کاتە بەسەرچووەکان و هەرچی‌یەکیان تێدایە، بە حوکمی گومڕایی‌یەکەیان، "نەبوو" و "مردوو"ن، ئیتر لەوێوە هەموو جۆرە تاریکی‌یەکیان ئاراستە دەکرێت و تیای‌دا دەتلێنەوە.. کاتەکانی داهاتوویش سەبارەت بەوان، بەهەمان جۆر، شتانێکی"نەبوو"ن، چونکە ئەوان باوەڕیان بە "غەیب" نی‌یە، کەواتە ئەو جودایی‌یە هەمیشەیی‌یانەی کە تەواو نابن و لەبن نایەن، ژیانی ئەوانە بە چەندین تاریکیی ڕەش پڕ دەکات، مادەم دارای عەقڵ و ژیری بن و لەگەڵ ئەوەش‌دا ئینکاریی حەشر و زیندووبوونەوە بکەن.

بەڵام ئەگەر "ئیمان" ببێت بە "ژیان"ی ژیان و تیشکی خۆی بهاوێتە ناو ژیانەوە، ئەوا هەموو کاتەکانی ڕابوردوو و داهاتوو ڕووناك دەبنەوە و "مانەوە"یان دەست دەکەوێت و لە گۆشەی ئیمانەوە، چەندین تام و چێژی مەعنەوی و بەرز و ڕووناکی "بوون" و "مانەوە" بە "دڵ" و "گیان"ی مرۆڤی ئیماندار دەبەخشن.

ئەم ڕاستی‌یە، لە ئومێدی حەوتەمی "پەیامی پیران"دا بە تەواوی ڕوون‌کراوەتەوە، با سەیر بکرێت . ژیان ئاوایە.. جا ئەگەر دەتانەوێت تامی ژیان بچێژن، ئەوا ژیانتان بە "ئیمان" بژییەنن و، بە ئەنجامدانی فەرزەکان بیرازێننەوە و، بە دوورەپەرێزیشتان لە سەرپێچیی فەرمانەکانی خواوەند پارێزگاریی بکەن.

ڕاستیی ئەو "مردنە"ش کە هەرچی ڕۆژە مردووان لە هەموو شوێنێكدا سامناکی و مەترسی‌یەکانیمان پیشان دەدەن، وا لە نموونەیەكدا ڕوونی دەکەمەوە، هەروەك بۆ چەند لاوێکی تری وەك ئێوەم ڕوون کردەوە:

وا دابنێین لێرەدا چەندین سێدارە دانراون و لە تەنیشتی ئەو سێدارانەشەوە فەرمانگەیەك هەیە بەخششی زۆر و گەورە گەورەی تێدا دابەش دەکرێت بەسەر بەختەوەراندا. ئێمەش کە دە دانە کەسین لێرەدا، بمانەوێت و نەمانەوێت، بۆ ئەوێ بانگ دەکرێین. بەڵام لەبەر ئەوەی کاتی بانگ‌کردنمان نازانین، ئەوا هەموو خولەکێك چاوەڕێین پێمانبڵێن: "وەرە بڕیاری لەسێدارەدانت وەربگرە و بە سێدارەکەتدا سەربکەوە"! یان بڵێن: "وەرە ئەو بلیتە وەربگرە کە بۆتدەرچووە و ملیۆنەها لیرەی زێڕینی لێ قازانج دەکەیت!

لەم کاتەدا کە ئێمە ڕاوەستاوین و لە چاوەڕوانی‌داین، لای دەرگاکەوە دوو کەس پەیدا بوون و هاتنە ژوورەوە:

یەکێکیان: ئافرەتێکی جوانی نیمچەڕووتی گاڵتەچی‌یە، پارچەیەك شیرینیی بەدەستەوە گرتووە و پێشکەشمانی دەکات و بە ڕواڵەت لەوە دەچێ خۆش و بەتام بێت، بەڵام لە ڕاستی‌دا ژەهراوی‌یە..

ئەوی تریان: پیاوێکی بەویقاری وریایە، نە فێڵبازە و نە ئەوەندەش بێ‌تەجروبەیە کە بخەڵەتێت، لە دوای ئەو ئافرەتەوە هاتە ژوورەوە و وتی: من تەلیسمێکی سەیر و وانەیەکی پڕ لە پەندم بۆ هێناون. ئەگەر ئەم وانەیە بخوێنن و لەو شیرینی‌یە نەخۆن، ئەوا لەو قەنارە و سێدارانە ڕزگارتان دەبێت و بەم تەلیسمە بلیتی ئەو بەخشش و خەڵاتە بەنرخەتان دەستدەکەوێت. ئەوەتا ئێوە بە چاوی خۆتان دەبینن کە هەر کەسێك لەو شیرینی‌یە بخوات تا دەگاتە لای قەنارەکەی سکی پێچدەخوات و بە سکێشەوە دەتلێتەوە.

ئەوانەش کە بلیتەکەیان بۆ دەرچووە، هەرچەند لە ئێمەوە دیار نین و بە ڕواڵەت لەوە دەچێت کە بە قەنارەکاندا سەرکەوتبن، بەڵام زیاتر لە ملیۆنەها شایەت هەواڵمان دەدەنێ کە ئەوانە لە سێدارە نەدراون، بەڵکو داری سێدارەکانیان کردووە بە پلیکانە و بە ئاسانی پیایاندا سەرکەوتوون و لەوێوە ڕۆشتوون بۆ ئەو فەرمانگەیەی کە بەخششەکانی تێدا دابەش دەکرێت.

فەرموون لە پەنجەرەکانەوە بڕوانن، با بە چاوی خۆتان ببینن کە چۆن گەورە لێپرسراوان و سەرپەرشتیارانی دابەشکردنی ئەو بەخششانە پڕ بە دەم دەڵێن:

(بەوپەڕی دڵنیاییەوە بزانن کە خاوەنانی ئەو تەلیسمە سەیر و سەرسووڕهێنەرە، بلیتەکەیان بۆ دەرچووە. هەروەك بە "عین الیقین" و بێ گومانی ئەوانەتان بینی کە بە سێدارەکاندا سەرکەوتن، هیچ گومانێکیشتان لەمەدا نەبێت، چونکە وەك خۆری ناوجەرگەی ئاسمان شتێکی ئاشکرا و ڕوونە).

بەم جۆرە و بە چەشنی ئەم نموونەیە:

تام و لەزەتە حەرام و ناڕەواکانی "لاوی" وەك هەنگوینی ژەهراوی وان! مردنیش لای ئەوانەی کە بلیتی ئیمانیان ون کردووە = ئەو بلیتەی کە بەختەوەریی هەمیشەیی بۆ خاوەنەکەی دەباتەوە = وەك سێدارە وایە و، ئەوانە هەمیشە چاوەڕوانی جەللادی "مردن"ن، کە لەبەر نەزانراویی کاتەکەی دەگونجێ هەموو چاوتروکاندنێك ئامادە بێت، تاکو بە بێ جیاوازیکردن لە نێوان پیر و لاودا ملان بپەڕێنێت و بیانخاتە ناو چاڵی گۆڕەوە، ئەو گۆڕەی کە بە ڕواڵەت دەرگای تاریکیی هەمیشەییە.

بەڵام ئەگەر لاو پشتی لەو تام و لەزەتە حەرامە هەڵکرد کە وەك هەنگوینی ژەهراوی وایە و، هەوڵی دا ئەو تەلیسمە قورئانییەی دەست بکەوێت کە بریتییە لە ئیمان و بەجێهێنانی فەرزەکان، ئەوا سەد و بیستوچوار هەزار پێغەمبەر = علیهم السلام = و گەلێ ئەولیا و پیاوچاك و زانای خواناسی لەژمارەبەدەر، بە یەکدەنگ و بە پیشاندانی شوێنەواری هەواڵ و مژدەکەیان، مژدەی دەدەنێ کە: ئیماندار بلیتێکی وای بۆ دەردەچێت "بەختەوەریی هەمیشەیی" دەست بخات.

پوختەی ئەم قسانە ئەوەیە کە:

بێ هیچ گومانێك قۆناغی "لاوی" دەڕوات و نامێنێت. جا ئەگەر لە پێناوی قۆزتنەوەی تام و لەزەت و کەیف و شادیی هەڵەشەیی و لەخۆباییبووندا بەسەرچووبێت، ئەوا هەزاران بەڵا و ئازاری پڕ ئێش بۆ ئەو مرۆڤە بەجێدەهێڵێت، چ لە دنیا و چ لە قیامەتدا.

ئەگەر دەتانەوێت تێبگەن لەوەی کە ئەم حاڵەتەی ئەو جۆرە لاوانەی تێدان زۆربەی جار دەیانگەیەنێتە خەستەخانەکان، لەبەر هەڵسوکەوتی هەڵەشە و زیادەڕەوی و تووشبوونیانەوە بە چەندین نەخۆشیی دەروونی..

یان گەر دەتانەوێت بزانن ئەو چەشنە حاڵە دەیانگەیەنێتە بەندیخانەکان و ئەو مەڵبەندانەی کە بە چاوی سووك سەیری مرۆڤی تێدا دەکرێت، بەهۆی شوێنکەوتنی هەوا و ئارەزووەکانیان و بایی‌بوونیانەوە لە خۆیان.. یان بۆ مەلـها و مەیخانەکان، بەهۆی ئەو دڵتەنگی و دەروون تەسکی‌یەی کە لە ئەنجامی دڵەتەپێ و ئازارە مەعنەوی و دەروونی‌یەکانەوە دووچاری دەبن..

بەڵـێ، گەر دەتانەوێت لەم ئەنجامانە دڵنیا بن، ئەوا پرسیار لە خەستەخانە و بەندیخانە و گۆڕستانەکان بکەن. گەر پرسیارتان کرد، ئەوا بێ هیچ گومانێك لەسەر زمانی حاڵی خەستەخانەکانەوە گوێتان لە ئاخ و داخی چەندین نەخۆشیی وەها دەبێت کە لە ئارەزووبازی و زیادەڕەویی لاوانەوە پەیدا بوون.. هەروەها لە بەندیخانەکانیشەوە ئاهوناڵەی خەم و دەنگی پەشیمانی و هەنسکی حەسرەتی ئەو لاوانە دەبیستن کە لە خۆیان بایی بوون و ڕەفتاری هەڵەشانەیان دەنواند، کەچی وا ئێستا لە ئەنجامی گوێڕایەڵی نەکردن و سنوورشکاندنی فەرمانەکانی شەرعەوە، زللەی تەمێ‌کردنیان لـێ دەدرێت. دیارە ئەو کاتەش بۆتان دەردەکەوێت کە زۆربەی ئەو شتانەی مایەی ئازاری گۆڕن = کە جیهانێکی بەرزەخیی ئەوتۆیە لەبەر زۆریی ئەوانەی تێی‌دەچن دەرگاکانی بەردەوام لە کردنەوە و داخستن‌دان! = هەڵسوکەوتە هەڵە و خراپەکانن کە ئەو مرۆڤە لە سالانی تەمەنی "لاوی"دا ئەنجامی داون، وەك بە بینینی ئەوانەی گۆڕیان بۆ کەشف دەبێت و بە شایەتیی هەموو زانایانو ئەهلی حەقیقەت، چەسپاوە.

یان گەر حەز دەکەن ئەمەتان زیاتر بۆ ڕوون ببێتەوە فەرموون پرسیار لە "پیران" و "بیماران" بکەن کە زۆرینەی چین و توێژەکانی ئادەمیزادن. خۆ گەر پرسیاریان لـێ بکەن، ئەوا لە زۆربەی ئەوانەوە دەبیستن، کە دەڵێن:

(زۆر بەداخەوەین بۆ ئەو تەمەنەی لە دەستمان دەرچوو! بەهاری لاویمان لە چەندین شتی بێ‌نرخ و تەنانەت زیانبەخش‌دا بەزایە دا. هەرگیز چاو لە ئێمە نەکەن و شوێن‌پێمان هەڵنەگرن)! چونکە ئەو کەسەی کە لە پێناوی ئەوەی پێنج

یان دە ساڵی تەمەنی لاویی بە چەند چێژێکی حەرام بباتەسەر، ساڵەهای ساڵی ژیانی دنیای بە خەم و خەفەت لـێ بڕواتو، پاشان لە دۆزەخیشدا سزا بچێژێت.. ئەو کەسە، شایانی بەزەیی پێداهاتنەوە نییە، هەرچەندەش لە حاڵێکی ئەوەندە سەختدایە کە لە هەموو کەسێك زیاتر بەزەیی مرۆڤ دەبزوێنێت، چونکە ئەگەر کەسێك بە ڕەزامەندیی خۆی زیانی بۆ خۆی هەڵبژارد و زەرەری خۆی پێ خۆش بوو، شایستەی ئەوە نییە مرۆڤ بەزەیی پێدا بێتەوە و بە چاوی میهرەبانییەوە بۆی بڕوانێت، بەپێی ئەو دەستوورە دانستبەخشەی کە دەڵێت: "الراضي بالضرر لا يُنظر له".

لە خوا داواکارم ئێمە و ئێوەش لە فیتنە و ئاشووب و ئاژاوەی لەخشتەبەری ئەم کات و سەردەمە بپارێزێت و لە شەڕ و خراپەکاری ڕزگارمان بکات. ئامین.

پەراوێزی مەقامی دووهەمی وتەی سیازدەهەم

باسمە سبحانە

بەندکراوان گەلێ پێویستیان بەو دڵنەواییيە ڕاستەقینە و دڵدانەوە پاك و بێ گەردەیە کە لە "پەیامەکانی نوور"دا هەن. بە تایبەت ئەو لاوانەی کە بە دەستی هەوا و ئارەزووی خۆیان زللەی تەمێ کردن و سەرزەنشتیان چەشتووە و، هەرەتی جوانیی تەمەنیان لە بەندیخانەکاندا بەسەر بردووە، ئەوانە چەندە پێویستیان بە "نان"ە هێندەش پێویستیان بە "نوور"ە.

دەماری لاو هەردەم بۆ هەوا و ئارەزووی هەستەکانی لێدەدات و بەدەم ئەو هەستانەوە زیاتر دەڕوات و پتر گوێڕایەڵیان دەبێت تاکو عەقڵ و ژیری! ئاشکرایشە هەوا و ئارەزوو لە دەمی قوڵپدان و هەڵچوونیدا درەمێك لەزەتی ئێستای بەلاوە باشترە لەچاو یەك تەن(طن) تام و لەزەتی داهاتوو. دەبینیت بەهۆی هاندەری هەوا و ئارەزووی تام و لەزەتی یەك خولەکی "تۆڵە سەندنەوە" لاوێك دەچێت مرۆڤێکی بێتاوان دەکوژێت و، لە ئەنجامی ئەم کارەشیدا هەشتهەزار کاتژمێری تەمەنی بە ئەشکەنجەی بەندیخانەوە دەتلێتەوە.. هەروەها "لاو" جڵەوی خۆی بۆ تام و لەزەتی سەعاتێکی ڕابواردن لە "مەسەلەی شەرەف"دا شل دەکات، پاشان لە ئەنجامی ئەمەدا ئازاری هەزاران ڕۆژی بەندیخانە و ترسان لە دوژمنەکەی دەچێژێت. بەم جۆرە، بەختەوەریی تەمەنی ئەم لاوە لە نێوان دڵەتەپێ و نیگەرانی و ترس و لەرز و ئازاردا بە زایە دەچێت.

بەم جۆرە، لاوانی هەژار دەکەونە ناو چەندین گیروگرفتی سەختی زۆری وەك ئەمانەی باسکران. بە ڕادەیەك کە خۆشترین و شیرینترین ڕۆژگارانی ژیانیان لێ دەبێت بە سەختترین و تاڵترین و، دەکەونە بارێکی هێندە ناهەموارەوە کە مرۆڤ بەزەیی پێیاندا بێتەوە، بە تایبەت دوای ئەوەی کە چەندین گێژەڵووکەی لار و چەوت لە باکوورەوە هەڵیانکرد و چەندەها ئاشووبی کاولکاریان لەگەڵ خۆیاندا بۆ ئەم چەرخەی ئێستامان هێنا، چونکە شەرەف و نامووسی ئافرەتان و کچانی جوان بۆ هەوا و ئارەزووی دواڕۆژنەبینی لاوان موباح دەکەن و، بۆ تێکەڵیی بێئابڕوانە هانیان دەدەن. سەرەڕای ئەوەش، سەروەت و سامانی دەوڵەمەندان بۆ چەند هەژارێکی هەرزە و نەفام بە حەڵاڵ دادەنێن.

جەستەی هەموو مرۆڤایەتی لە بەردەم ئەم هەموو تاوانە ناڕەوایانەی لە دژی دەکرێن، تەزووی پێدا دێت!

لاوانی موسڵمانی ئەم چەرخە پڕ لە تەنگانە و دەردیسەرییە، دەبێ چاکی لێبڕان بکەن بە لادا و قۆڵی مەردانەی لێ هەڵبماڵن، تاکو ئەم هەڵوێستە ڕزگار بکەن و، شمشێرە ئەڵماسییەکانی "پەیامەکانی نوور" و بەڵگە گومانبڕەکانی (کە لە پەیامی: بەری درەختی ئیمان و، ڕابەری لاوان و، هاوچەشنیاندان) بە دەستەوە بگرن و بەرگری لە خۆیان بکەن و بەرەنگاری ئەو هێرشە ڕامالەرە ببنەوە کە لە دوو قۆڵەوە دەکرێتە سەریان. دەنا پاشەڕۆژی لاوانی جیهان و بەختەوەریی ژیانیان تیادەچێت و، خۆش گوزەرانیی دواڕۆژیشیان نامێنێت و، هەموو ئەمانەیان لێ دەبێت بە ئەشکەنجە و ئازار، چونکە لە ئەنجامی زیادەڕەویو بەدکردارییاندا لە خەستەخانەکاندا دەکەون و، بەهۆی هەڵەشەیی و سەرەڕۆیییشەوە لە بەندیخانەکان توند دەکرێن و، ڕۆژگارانی پیریشیان بە گریانی بەکوڵ و هەنسك و پەژارەی پڕ لە حەسرەت و خەم لێ دەگوزەرێت!

بەڵام ئەگەر لاو لە ڕێی پەروەردەی قورئان و بەهۆی ڕاستییەکانی پەیامەکانی نوورەوە خۆی پاراست، ئەوا دەبێ بە: لاوێکی ڕابەری ڕاستەقینە و، مرۆڤێکی کامڵ و، موسڵمانێکی بە ڕاستی بەختەوەر و، پادشای هەموو بوونەوەران.

بەڵێ، ئەگەر لاو تەنها یەك سەعاتی بیستوچوار سەعاتەکەی ڕۆژگارانی بەندیخانەی لە بەجێهێنانی فەرزەکاندا بەسەر ببات و لەو تاوان و گوناهانەی گەیاندوویانەتە بەندیخانە پەشیمان ببێتەوە و، وەك بەندیخانە لەو خراپکارییانەی دوور خستووەتەوە، بۆ خۆیشی دوور بکەوێتەوە لێیان، ئەوا چەندین سوودی زۆری دەست دەکەوێت بۆ ژیان و دواڕۆژی خۆی و بۆ وڵات و نەتەوە و کەسوکار و خۆشەویستانیشی، سەرەڕای ئەوەش کە لاوییەکی هەمیشەیی لە بەهەشتدا دەستدەکەوێت لە بریی لاویی کاتیی ئەم دنیای کە پازدە ساڵ ناخایەنێت.

هەموو کتێبە ئاسمانییەکان، لە پێش هەموویانەوە قورئانی پیرۆز، بەوپەڕی دڵنیاییەوە، مژدە و هەواڵی ئەم ڕاستییەمان دەدەنێ.

بەڵێ، ئەگەر لاو بە گرتنەبەری ڕێی ڕاست و ئەنجامدانی پەرستنەکان، شوکرانەبژێریی نیعمەتی "لاوی" بکات کە سەردەمێکی خۆش و جوانە، ئەوا ئەو نیعمەتی لاوی‌یەی کە پێی بەخشراوە لە زیادبووندا دەبێت و کەم ناکات و دەمێنێت و تام و جوانی‌یەکەشی پتر زیاد دەکات. دەنا لاوی‌یەکەی لێ دەبێت بە بەڵا و گیروگرفتێکی بەسوێ و ئازار و، لەناو خەم و پەژارە و تەنگانەی ژیاندا ون دەبێت تا بە تەواوی دەڕوات و نامێنێت و، بەم پێیە سەردەمی لاوی‌یەکەی دەبێت بە ئەرکێکی قورس بەسەر شانی خۆی و کەس‌وکار و وڵات‌و نەتەوەکەیەوە بە گشتی.

ئنجا هەموو سەعاتێکی بەندیی ئەو بەندکراوەی بە ناڕەوا و ستەم بڕیاری بەندکردنی لەسەر دەرچووە، وەك پەرستنی ماوەی ڕۆژێکی تەواو وایە، بە مەرجێ فەرزەکانی ئەستۆی بەجێ‌بهێنێت و، بەندیخانە = بۆ ئەو = وەك مەڵبەندێکی گۆشەگیریی لێ دێت، بە چەشنی زاهید و خواپەرستەکانی پێشین کە دەڕۆشتنە ناو ئەشکەوتەکانەوە و بۆ خواپەرستی لێ‌دەبڕان. واتە دەکرێ ئەو بەندکراوە وەکو ئەو زاهیدانە وابێت.

هەروەها ئەگەر ئەو بەندکراوە کەسێکی هەژار و نەخۆش و پیر بێت و، دڵیشی پەیوەستی ڕاستی‌یەکانی ئیمان بێت و، بۆ لای خوای گەورەی گەڕابێتەوە و، فەرزەکانی جێ‌بەجێ بکات، ئەوا هەموو سەعاتێکی بەندیخانەی لە حوکمی بیست سەعات پەرستش‌دا دەبێت و، بەندیخانە بۆ ئەو دەبێت بە قوتابخانەیەکی ئامۆژگاری و پەروەردەیی و مەڵبەندی خۆشویستنی یەکتری. چونکە ڕۆژگارانی ژیانی لەوێ لەگەڵ هاوەڵانی‌دا بە حەوانەوە دەباتە سەر. ئەمە سەرەڕای حەوانەوەی خۆی و سەرباری ئەوەش کە بە چاوی میهرەبانی‌یەوە خەڵکی بۆی دەڕوانن. تەنانەت لەوانەیە مانەوەی بەندیخانەی گەلێ پێ باشتر بێت لەو سەربەستی‌یەی دەرەوە کە لە هەموو لایەکەوە تاوان و گوناهی بەسەردا دەبارێت و، دڵی بەو وانەی ئامۆژگاری و پەروەردەکاری‌یانەی ناو بەندیخانە دەکرێتەوە، خۆ کاتێك کە بەندیخانەش بەجێ‌دەهێڵێت وەکو پیاوکوژ و تۆڵەسێنەر ناڕواتە دەرەوە، بەڵکو ئەو کاتە پیاوێکی خواناسی باشی تۆبەکاری لێ دەردەچێت و، دەبێت بە ئەندامێکی سوودبەخشی ناو وڵات‌و هاووڵاتی‌یان، بە ڕادەیەك کە هەندێك لەو کەسانەی لە بەندیخانەکەی دەنیزلی لەگەڵ ئێمەدا بەند کرابوون،

دوای ئەوەی لە ماوەیەکی گەلێ کورت و کەمخایەندا چەندین دەرس و ئامۆژگاری‌یان لە بارەی ئیمان و ڕەوشت‌بەرزی‌یەوە لە "پەیامەکانی نوور" وەرگرت، وتیان:

(ئەگەر بەندکراوان لە ماوەی پێنج حەفتەدا دەرس و ئامۆژگاری لە پەیامەکانی نوور وەربگرن، گەلێ باشترە بۆ ڕاستکردنەوەی هەڵس‌وکەوتیان، تاکو ئەوەی پازدە ساڵ بخرێنە بەندیخانەوە)!

جا مادەم مردن لەناوناچێت و کاتەکەشی پەردەی غەیبی بەسەردا دراوەتەوە و هەموو دەمێك دەگونجێ ڕووبەڕووی ببینەوە و.. دەرگای گۆڕیش داناخرێت و، کاروانەکانی مرۆڤایەتی یەك لە دوای یەك لە پشت ئاسۆی گۆڕستانەوە ئاوا دەبن و.. مردن خۆیشی بۆ ئیمانداران وەك نامەی تەسریح و ڕزگارکردن وایە لە ئیعدامی هەمیشەیی = وەك بە ڕاستیی قورئان ئەمە ڕوون کراوەتەوە = هەروەها بۆ گومڕا نەفامەکانیش ئیعدامێکی هەتاهەتایی‌یە، وەك خۆیان وای دەبینن، چونکە مردن جودایی‌یەکی هەمیشەیی‌یە لە هەموو کەس‌وکار و خۆشەویستانیان تەنانەت لە هەموو بوونەوەرانیش بە گشتی..

مادەم ئەمە وایە.. ئەوا بێ هیچ گومانێك بەختەوەرترین مرۆڤ ئەو کەسەیە کە: شوکرانەی پەروەردگاری بکات و لە بەندیخانەکەی‌دا ئارامگر و چاوەڕوانی پاداشتی خوای گەورە بێت و، دەرفەت لە کاتەکانی ئەوێی ببینێت و بە جوانترین و باشترین شێوە بەکاریان‌بهێنێت و، بەپێی ڕێنمایی پەیامەکانی نوور بۆ خزمەتی ئیمان و قورئان تێ‌بکۆشێت.

ئەی مرۆڤی تووشبووی لەزەت و چێژی دنیا!

لە ماوەی حەفتا و پێنج ساڵی تەمەنمدا و، بە هەزاران تاقیکردنەوەی ژیانم و ئەو ڕووداوانەی بەسەرم هاتوون، دڵنیا بووم لەوەی کە:

تام و چێژی ڕاستەقینە، کە ئازاری ئاوێتە نەبێت و، خۆشی‌یەك خەم و پەژارە لێڵی نەکات و بەختەوەریی ڕاستەقینە و بێ‌گەرد و تەواو تەنها بە "ئیمان" دەست دەکەوێت و لەناو بازنەی "ڕاستی‌یەکانی ئیمان"دایە. دەنا بێ ئەم ئیمانە، تەنها یەك دانە لەزەتی دنیا چەندەها ئازاری زۆر و زەبەندی تێدایە، چونکە کاتێ کە

دنیا لەزەتێکی بە ئەندازەی دەنکەترێیەکت پێشکەش دەکات، دە دانە زللەی توندی بەسۆیشت لـێ دەدات و، بەمەش تام و لەزەتی ژیانت لـێ دەسێنێتەوە.

ئەی ئەو بێچارانەی کە دووچاری بەڵا و گرفتاری موسیبەتی بەندیخانە بوون!

مادەم دنیاکەتان لە گریان و خەمباریدایە و، ژیانیشتان بە ئازار و بەڵا و موسیبەت لێڵ بووە، ئەوا تا دەتوانن تێبکۆشن دواڕۆژیشتان بە گریان و پەژارەوە لـێ نەگوزەرێت و ژیانی هەمیشەییتان بەختەوەر و شیرین بێت.

کەواتە برایانم! ئەم هەلە لەدەست مەدەن، چونکە هەروەك دەکرێت ئێشك گرتنی ماوەی یەك سەعات بەرامبەر سوپای دوژمن لە بارودۆخێکی سەختدا، بە خواپەرستیی ماوەی یەك ساڵ بژمێررێت، ئەوا هەموو سەعاتە سەختەکانی ژیانی بەندیخانەتان، لەودنیادا بە چەندەها سەعاتی خواپەرستی بۆ دادەنرێت، گەر فەرزەکانتان بەجێبهێنن. دیارە ئەو کاتەش دەردیسەری و بارە ناخۆشەکانتان بۆ دەبێت بە میهرەبانی و لێبوردن.

* * *

باسمه سبحانه

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته أبداً دائماً

برا ئازیز و بەوەفاکانم!

سێ ڕووناکیی دڵدەرەوەم دی، وا لە سێ خاڵدا ڕوونیان دەکەمەوە بۆ ئەوانەی کە دووچاری بەندیخانە بوون و ئەوانەی چاودێرییان دەکەن و ئەوانەش کە لە ئیش و کار و گوزەرانیاندا یارمەتییان دەدەن:

خاڵی یەکەم:

دەکرێ و دەگونجێ هەموو ڕۆژێکی ئەو تەمەنەی لە بەندیخانەدا بەسەر دەبرێت، پاداشتی پەرستنی دە دانە ڕۆژ دەستی مرۆۋ بخات و، ئەو سەعاتانەش کە لە ئەنجامدا لەناو دەچن، دەگونجێ بکرێن بە چەندین سەعاتی نەمر و هەتاهەتایی. بگرە دەگونجێ بردنەسەری چەند ساڵێك لە بەندیخانەدا، بکرێت بەهۆی ڕزگاربوون لە ملیۆنەها ساڵی بەندیخانەی هەمیشەیی.

مەرجی ئەم قازانجە مەزنەی ئیمانداران، بەجێهێنانی فەرزەکان و پەشیمانبوونەوەیە لە بەردەم خوای گەورەدا لەو تاوان و گوناهانەی گەیاندوویانەتە بەندێخانەو، شوکرانەبژێریو ئارامگرتنە تەنها لەبەر خوای گەورە. سەرەڕای ئەوەی کە بەندیخانە خۆیشی دەستی مرۆڤ لە گەلێ گوناهـ دەگێڕێتەوە.

خاڵی دووهەم:

نەمانی ئازار لەزەتە و، نەمانی لەزەتیش ئازارە.

بەڵێ، هەرکەسێك بیر لە ڕۆژانی خۆش گوزەرانیی ژیانی بکاتەوە، ئەوا لە گیانی خۆیدا هەست بە خەم و خەفەت دەکات بۆ نەمانیان، بە چەشنێ کە وشەی: ئاخ و داخی حەسرەت و پەژارە لە زمانی دەردەچێت. بەڵام ئەگەر بیر لە ڕۆژگارانی بەڵا و موسیبەتی بکاتەوە، ئەوا لە دڵ و گیانی خۆیدا هەست بە خۆشی و شادیی نەمانیان دەکات و، زمانیشی بە وتنی: "الحمدلله" و دەربڕینی شوکرانەبژێریی خواوەند، ئەو خۆشییە دەردەبڕێت، چونکە بەڵا و گیروگرفتەکانی ئەو ڕۆژانە ڕۆشتن و پاداشتیان پاشەکەوت کرد. ئیتر ئەو مرۆڤە دڵی بەمە دەکرێتەوە و بۆ خۆی دەحەوێتەوە.

واتە: ئازارێکی کاتیی یەك سەعات، تام و لەزەتێکی مەعنەوی لە گیاندا بەجێدەهێڵێت.. بە پێچەوانەشەوە لەزەتێکی کاتیی تەنها یەك سەعات ئازارێکی مەعنەوی لە گیاندا بەجێدەهێڵێت!

جا مادەم "ڕاستی" بەم جۆرەیە و، مادەم سەعاتەکانی بەڵا و موسیبەتیش، کە لەگەڵ ئازارەکانیاندا ڕۆشتن و بەسەرچوون، وەکو ئەوەوان کە هەر نەبووبێتن.. مادەم ڕۆژگارانی بەڵا و موسیبەتی ئایندەش هێشتا نەهاتوون، کەواتە ئەوانیش وەك "نەبوو" وان. خۆ دیارە شتی "نەبوو"یش ئازاری نییە..

مادەم وایە.. ئەوا دەربڕینی بێئارامی و ترس و بیم لە ئازارەکانی ڕابوردوو و ئەوانەی ئایندەش کە هێشتا نەهاتوون و هەموویان لە حوکمی "نەبوو"دان، بە گێلی و نەفامی دادەنرێت.

هەروەها سکاڵاکردن لە دەست خوای گەورە و، موحاسەبە نەکردنی دەروونی بەدخوازی پڕقسوور و، کات بەسەربردن بە حەسرەت و هەنسكدان و خەم هەڵڕشتن، هەموو ئەمانە، ئەوپەڕی نەفامین. ئایا ئەو کەسەی کە ئەمە حاڵیەتی لەوە نەفامتر نیيە کە لە ترسی برسێتی و تینوێتیی ڕۆژانی ئایندەی، هەر لە بەیانیيەوە تا ئێوارە، خەریکی خواردن و خواردنەوە بێت؟

بەڵێ، ئەگەر مرۆڤ هێزی ئارامگرتنی خۆی بە ڕاست و چەپدا = واتە بە ڕابوردوو و ئایندەدا = بڵاو نەکاتەوە و، ئاراستەی تەنها ئەو ڕۆژەی بکات کە تیایدایە، ئەوا تەنها ئەو هێزەی سەروزیادە بۆ کردنەوەی گرێکوێرەی هەموو تەنگ و چەڵەمەکانی ژیانی.

بگرە من دەڵێم و = سکاڵاش ناکەم = ئەو سەخڵەتکردنە ماددی و مەعنەویيانەی کە لەم قوتابخانە یووسفیيە سێهەمەدا[1] و لەماوەی چەند ڕۆژێكدا هاتنە ڕێم، بە درێژایی ژیانم شتی وام نەدیوە، بە تایبەت مەحرووم‌کردنم لە خزمەت‌گوزاریی نوور، لەکاتێكدا کە چەندین نەخۆشی سەری تێ‌کردووم..

جا لەو کاتەدا کە دڵ و گیانم بەدەست ئەم هەموو تەنگی و نائومێدیيەوە پێکەوە دەگوشران، چاودێریی خوای گەورە ئەو ڕاستیيەی پێشووی بە هاناوە ناردم. ئیتر دڵم بە تەواوی کرایەوە و ئەو دڵتەنگی و سەخڵەتیيانەم نەمان و بە ئازاری بەندیخانە و نەخۆشی ڕازی بووم. چونکە هەر کەسێك وەك من لە لێواری گۆڕەکەیدا بێت، گەلێ قازانجیەتی یەك سەعاتی تەمەنی = کە دەگونجێ بە بێ ئاگایی لێی بڕوات = بە دە سەعات پەرستن بۆ بژمێررێت.

ئیتر شوکرانەیەکی زۆرم لەسەر ئەمە پێشکەشی خوای گەورە کرد.

خاڵی سێهەم:

یارمەتیدانی پڕ سۆز و بەشەفەقەتی بەندکراوان و بەدەست‌گەیاندنی ڕزق و ڕۆزیيان کە پێویستیان پێیەتی و، چارەسەرکردنی زامە مەعنەویيەکانیان بە مەڵهەمی دڵنەوایی و دڵدانەوە. هەر یەك لەمانە هەرچەندە کارێکی ئاسانە، بەڵام پاداشتی گەلێ مەزن و زۆری تێدایە، چونکە بەدەست‌گەیاندنی ئەو ڕزق و ڕۆزیيەی کە لە دەرەوە بۆیان دێت لە حوکمی "سەدەقە"دایە و لە تۆماری

کردەوە چاکەکانی ئەو کەسەدا دەنووسرێت کە ئەو ڕۆزییەی بە دەستی ئەو بەندکراوە گەیاندووە، چ ئەوانەی لە دەرەوە بۆیان هێناوە، چ پاسەوانەکان و چ ئەو چاودێری کەرانەش کە لەم کارەدا یارمەتییان دەدەن. بە تایبەت ئەگەر بەندکراوەکە پیر و بەتەمەن یان نەخۆش یان ئاوارە و دوور لە شاری خۆی یان هەژارو نەدارا بێت، ئەوا پاداشتی ئەو "سەدەقە مەعنەوی‌یە" گەلێ زیاتر دەبێت.

مەرجی ئەم قازانجە: ئەنجامدانی فەرزەکانە، بۆ ئەوەی ئەم خزمەت‌گوزاری‌یە تەنها لەبەر خوای گەورە بێت، لەگەڵ مەرجێکی تردا کە بریتی‌یە لەوەی ئەو خزمەت‌گوزاری‌یە هاوڕێی شەفەقەت و بەزەیی و سۆز و میهرەبانی و خۆشەویستی بێت و هیچ منەتێکی ئاوێتە نەبێت.

* * *

باسمه سبحانه

(وان من شيء إلاّ يسبح بحمده)

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته أبداً دائماً

ئەی برایانی ئایینی و هاوەڵانی بەندیخانەم!

وام بە دڵدا هات کە ڕاستی‌یەکی گرنگی واتان بۆ ڕوون بکەمەوە = پشت بە خوای گەورە = لە ئازاری دنیا و قیامەت ڕزگارتان بکات. ئەو ڕاستی‌یەش ئەمەی خوارەوەیە کە بە نموونەیەك ڕوونی دەکەمەوە:

گریمان یەکێك برای یان خزمی یەکێکی تری کوشت.. دیارە ئەم کوشتنەی کە لەبەر لەزەتی لەخۆباییبوونی تۆڵەسەندنەوەیە و تەنها یەك دەقیقە دەخایەنێت، ئەشکەنجەی ملیۆنەها دەقیقەی دڵتەنگی و ئازاری بەندیخانەی لێ پەیدا دەبێت و، لە هەمان‌کات‌دا کەس‌وکاری کوژراوەکەیش هەمیشە لە نیگەرانی و دڵەتەپێ‌دان و هەر کاتێك بکوژەکەیان بیردەکەوێتەوە و کەس‌وکاری دەبینن، بۆ دەرفەت دەگەڕێن تاکو تۆڵەی خۆیان بسێننەوە.. بەم جۆرە لەزەتی تەمەن و خۆش‌گوزەرانیی ژیانیان بەدەم ئازاری بەسۆی ترس‌وبیم و دڵەتەپێ و ڕق و قینەوە لەدەست دەردەچێت و، هەردوو لایان لە ئازارێکی سەخت‌دا دەتلێنەوە.

ئەم دەردە هیچ چارەسەری و دەرمانێکیشی نی‌یە جگە لە سولْح و ڕێك‌کەوتن کە قورئانی پیرۆز فەرمانی پێ دەدات و حەق و ڕاستی داواکاری دەبن و، بەرژەوەندیی هەردوو لایشی تێدایە و، مرۆڤایەتی داخوازیەتی و، ئاینی ئیسلامیش هەردوو لای بۆ هان دەدات.

بەڵێ، بەرژەوەندی و ڕاستی لە ڕێککەوتن‌دایە و کارێکی گەلێ باشە، چونکە "ئەجەل" هەر یەکێکە و گۆڕانی بۆ نی‌یە. هەرچۆن بێت دەبوو ئەو کوژراوە هەر ژیانی بەجێ‌بهێشتایە و نەمایە، مادەم ئەجەلی هاتبوو و، بکوژەکەیش بوو بە هۆکاری ئەنجامدانی ئەو قەزایەی خوای گەورە. جا ئەگەر هەردوو لا ڕێك نەکەون، ئەوا ماوەیەکی گەلێ زۆر و درێژخایەن لە ترس‌وبیم و ئازاری تۆڵەسەندنەوەدا دەتلێنەوە. هەر لەبەر ئەوەشە کە ئاینی ئیسلام فەرمانی داوە لە سێ ڕۆژ زیاتر موسڵمان لە برای موسڵمانی دەنگ دانەبڕێت.

جا ئەگەر ڕووداوی ئەو کوشتنە ئەنجامی دوژمنایەتی‌یەکی کۆن و ڕقەبەرایەتی‌یەکی ڕەگ‌داکوتاو نەبێت و مونافقێك هۆکاری هەڵگرساندنی ئاگری ئەو فیتنە و ئاژاوەیە بووبێت، ئەوا دەبێ یەکسەر ڕێك‌بکەون، دەنا ئەو موسیبەتە بچووکە گەورە دەبێت و درێژە دەکێشێت، گەر هەردوو لایش ڕێك‌بکەون و بکوژەکەیش لە تاوانەکەی خۆی پەشیمان ببێتەوە و تۆبە بکات و بە بەردەوامی دوعای خێر بۆ کوژراوەکە بکات، ئەوا هەردوو لا دەستکەوتی زۆریان دەستگیر دەبێت، چونکە خۆشەویستی و ئولفەت دەکەوێتە نێوانیانەوە و ئەم لە دوژمنەکەی خۆش دەبێت و لە بریی یەك برا کە کۆچی کرد چەندین برای باش و خواناسی دەست دەکەوێت و هەردوو لا پێکەوە مل بۆ قەزا و قەدەری خوای گەورە کەچ دەکەن، بە تایبەت ئەگەر لەوانە بن کە گوێ بۆ دەرس و ڕێنمایی‌یەکانی "نوور" ڕادەگرن، ئەوانە لە هەموو کەس زیاتر داوایان لێ دەکرێت دوورەپەرێزی لە هەر شتێك بکەن کە نێوانی دوو کەس تێك بدات، چونکە ئەو برایەتی‌یەی کە لە چوارچێوەی نووردایە و دەیانبەستێت بە یەکەوە و، پاشان بەرژەوەندیی گشتی و، ئنجا ئەو دڵسافی و دەروون‌ساغی‌یەش کە ئیمان داوای دەکات لێیان..

هەموو ئەمانە، داخوازی پشت گوێخستنی ناکۆکی و دامەزراندنی ئاشتی و ئاسایش دەبن.

ئەمەی باسمان کرد، لە ڕاستی‌دا، لە بەندیخانەی دەنیزلی لە نێوان دوو بەندکراودا = کە دوژمنایەتیی یەکتریان دەکرد = ڕووی دا، دوای ئەوە، بە فەزڵی خوای گەورە و پاش وەرگرتنی چەند دەرسێك لە پەیامەکانی نوور، بوون بە برای خۆشەویستی یەکتر، تەنانەت بوون بە یەکێ لە هۆکارەکانی تەبرییەبوونمان، بە ڕادەیەك کە مولحید و نەفامەکانیش لە بەردەم ئەم خۆشەویستی‌یە برایانەی ئەو دوانەدا هیچیان بۆ نەمایەوە و ناچار بوون بڵێن: "ما شاء الله.. بارك الله.."! بەم جۆرە دڵی هەموو بەندکراوان گەشایەوە. چونکە لێرەدا بە چاو دەبینین کە چۆن ستەم لە بەندکراوان دەکرێت و بە تاوانی یەك کەس توندوتیژی لەگەڵ سەد کەسیان‌دا دەنوێنرێت، بە ڕادەیەك کە لە کاتی حەوانەوەش‌دا نایەڵن ئەو سەد کەسە لەبەر تەنها ئەو تاوانبارە بڕۆنە ناو حەوشەی بەندیخانەکەشەوە. بەڵام مرۆڤی ئیمانداری بەغیرەت جوامێری‌یەکەی هەرگیز ڕێی ئەوەی پێ نادات کە ئازاری هیچ ئیمانداریێك بدات، چ جای ئەوەی لە پێناوی سوودی هەندەکی و کەمی خۆی‌دا ببێت بەهۆی ئازاردانی، کەواتە دەبێ هەر کە بە هەڵەی خۆی زانی و هەستی بەوە کرد کە بووە بەهۆی ئازاری ئیمانداریێك، یەکسەر بە پەلە تۆبە بکات و بۆ لای خوای گەورە بگەڕێتەوە.

باسمه سبحانه

(وإن من شيء إلاّ يسبّح بحمده)

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته أبداً دائماً

ئەی برا ئازیزە نوێیەکانم و ئەی بەندکراوانی پێشوو!

ئێستا گەیشتوومەتە قەناعەتێکی یەکجار تەواو بەوەی کە عینایەتی خوای گەورە ئێمەی لەبەر ئێوە گەیاندووەتە ئێرە. واتە هاتنمان بۆ ئێرە لەبەر بڵاوکردنەوەی ئەو دڵدانەوە و دڵنەوایی‌یەیە کە "پەیامەکانی نوور" بۆ ئێوەیان هێناوە و، بۆ کەم‌کردنەوەی تەنگ پێ‌هەڵچنینەکانی بەندیخانەیە لەسەرتان بەهۆی "ڕاستی‌یەکانی ئیمان" و، لەبەر پاراستنتانە لە گەلێ بەڵا و موسیبەت و تەنگانەی

ژیان و.. بۆ دەربازکردنی ژیانی پڕ خەم و پەژارەتانە لە بێمەبەستی و بێسوودی و، بۆ ڕزگارکردنی ئەودنیاشتانە تاکو وەك ئەم دنیاتان لە گریان و خەم و پەژارەدا نەبێت.

جا مادەم ڕاستی ئەمەیە کە باسمان کرد، ئەوا دەبێ ئێوەش وەك قوتابییانی نوور و وەك ئەوانەی کە لە بەندیخانەی دەنیزلی لەگەڵماندا بوون، ببن بە برای خۆشەویستی یەکتری.

ئەوەتا بە چاوی خۆتان دەبینن ئەو پاسەوانانەی کە سوورن لەسەر خزمەتکردنتان، بە دەست پشکنینەوە گەلێ ماندوو دەبن، تەنانەت خواردنەکانیشتان دەپشکنن نەوەك ئامێرێکی تیژی تێدا بێت! ئەمەش لەبەر ئەوەی کارێك ڕوونەدات کە دەستدرێژی بکەنە سەر یەکتری، وەك بڵێی ئێوە دڕندە و خوێنمژ بن و، هەرکەسە بە ئارەزووی خۆی پەلاماری ئەوی تر بدات تاکو بیکوژێت. ئەمە سەرەڕای ئەوەی کە دەرفەتی پشوودان و حەوانەوەشتان نادرێتێ، نەوەك شەڕ و ئاژاوەتان لە نێواندا دروست ببێت!

دەسا ئێوە و ئەو برایانەش کە تازەکی هاتوونەتە بەندیخانەوە و وەك ئێوە دارای ئازایەتی و جوامێری‌یەکی سروشتین، هەمووتان بەوپەڕی ئازایەتیی مەعنەوی‌یەوە لە بەردەم دەستەی سەرپەرشتیارانی بەندیخانەدا بڵێن:

(نەك تەنها شتی تیژ، بەڵکو ئەگەر چەکە تازەکانیشمان بدەنێ، ئێمە هەر دەستدرێژی ناکەینە سەر ئەو برا و هاوەڵانەمان کە لەگەڵماندا دووچاری بەندی بوون، تەنانەت گەر دوژمنایەتیی کۆن و دێرینیشمان لە نێواندا ببێت ئێمە هیچ جۆرە کارێکی وا ناکەین، چونکە لە هەموویان خۆشبووین و تا دەتوانین هەوڵ دەدەین هەست و نەستی یەکتر زامدار نەکەین و دڵیان نەشکێنین. ئەمە بڕیارێکە بە ڕێنمایی قورئانی پیرۆز و فەرمانی برایەتیی ئیسلام و داخوازیی بەرژەوەندیی هەموومان دەرمان کردووە).

بەم جۆرە، "بەندیخانە" دەکەن بە "قوتابخانە"یەکی بەپیت و بەرەکەت.

---

[1] مەبەست بەندیخانەی شاری (ئافیوون)ە کە ساڵی ١٩٤٨ز مامۆستا نوورسی و قوتابییانی نووری تێدا بەند کران. (وەرگێڕ)

پاشكۆی مەقامی دووهەمی وتەی سیازدەهەم

مەسەلەیەكی گرنگە و شەوی "قەدر" بە دڵدا هات

ئەمەی خوارەوە ڕاستییەكی فراوان و درێژە "شەوی قەدر" بە دڵـمدا هات، وا هەوڵ دەدەم زۆر بە پوختی بەم جۆرەی خوارەوە ئاماژەی بۆ بكەم:

یەكەم:

مرۆڤایەتی بە دەست ئەم جەنگە جیهانییەی دواییەوە گەلـێ ئازاری چەشت، چونكە سەختترین جۆرەكانی ستەم و دڕندەترین چەشنەكانی خۆسەپاندنی بە چاوی خۆی بینی، لەگەڵ ئەو كاولكارییە سامناكەی كە هەموو جێیەكی سەرزەویی گرتەوە، چونكە سەدان بێتاوان بە تاوانی یەك كەس دووچاری گیروگرفت و دەردیسەری بوون و، كەسانی بێدەستیش كەوتنە بەدبەختی و نەبوونییەكی تابڵـێی تاڵەوە و، سەركەوتوانیش تووشی ئەشكەنجەیەكی ویژدانیی سەخت بوون، چونكە دەزانن توانای چاككردنەوەی ئەو كاولكارییەیان نییە كە كردوویانە و، لە مەترسیی ئەوەشدان كە نەتوانن پارێزگاریی دەستەڵاتەكەیان بكەن.

ئەو ڕاستییەش بە تەواوی بۆ خەڵكی دەركەوت كە ژیانی دنیا = بێ هیچ گومانێك =ژیانێكی كاتی و لەناوچووە و زرق و برقەكانی شارستانێتیش بەنجكەر و لەخشتەبەرن و هیچ سوودێك بە مرۆڤ ناگەیەنن و، گرۆی مرۆڤایەتیش بە خوێنی ئەو دەستوەشاندنە بەهێزە سوور و خوێناوی بوو كە لە زاتی مرۆڤانە و ئامادەییە بەرزەكانی ناو سروشتی وەشێنران. هەروەها شكست و لەتوپەتبوونی "بێئاگایی" و "گومڕایی" و "سروشت"ی كەڕ و بێگیانیش بە شمشێری ئەڵـماسیی قورئانی پیرۆز بە ئاشكرا بۆ هەموو خەڵكی دەركەوت و، ڕووە ڕاستەقینە چەپەڵ و ناشیرین و غەددارەكەی سیاسەتی نێودەوڵەتانیش ئاشكرا بوو كە چڕترین و ئەستوورترین و فراوانترین پەردەی لەخشتەبردن و گومڕاییكردنە و لە هەموویان زیاتر خەڵكی دەخنكێنێت و "گیان"یشیان فریو دەدات.

کەواتە پاش ڕوون‌بوونەوەی ئەمانە، بێ هیچ گومانێك، مرۆڤایەتی بە دوای "خۆشەویستی ڕاستەقینە"ی خۆی‌دا دەگەڕێت، کە ژیانی هەمیشەیی و نەمری‌یە و، بە هەموو توانایەوە بۆی تێ‌دەکۆشێت. وا لە باکوور و ڕۆژئاوای جیهان و ئەمریکادا نیشانەکانی ئەمەی باسمان‌کرد دەرکەوتوون. هەروەها مرۆڤایەتی بە تەواوی تێ‌دەگات ئەم ژیانەی دنیای کە بە چەشنێکی "مەجازی" خۆشی دەوێت و عاشقیەتی، ژیانێکی ناشیرین و لەناوچووە. ئەو کاتە = بێ هیچ گومانێك = بە دوای ئەو قورئانە پیرۆزەدا دەگەڕێت کە هەزار و سێ‌سەدو شەست ساڵە لە هەموو چەرخێك‌دا سێ‌سەد ملیۆن خزمەت‌گوزار و قوتابیی هەیە و.. ملیۆنان کەسانی حەقرەو تەسدیقی هەموو یەکێك لە فەرمانەکانی دەکەن و.. لە هەموو دەقیقەیەك‌دا ڕێزی شایانی خۆی لە دڵی هەزاران لەبەرکەرانی‌دا دەگیرێت و.. ڕێنمایی مرۆڤایەتی دەکات بە زمانی خۆیان و، بە شێوازە خاوەن ئیعجازەکەشی مژدەی ژیانی نەمری و بەختەوەریی هەمیشەیی‌یان دەداتێ و، بەم کارەشی زامە بەسوێ و قووڵەکانیان سارێژ دەکات، بەڵکو ئەم مژدەیەی بە هەزاران ئایەتی بەهێزی خۆی دووپات دەکاتەوە، تەنانەت دەیان هەزار جاریش چ بە ڕاشکاوی و چ بە ئاماژە بۆکردن ئەم هەواڵە ڕادەگەیەنێت و چەندەها بەڵگەی گومان‌بڕ و ڕوون و چەسپاویشی لەسەر دەهێنێتەوە.

جا ئەگەر مرۆڤایەتی بە تەواوی ژیریی لەدەست نەدات و، قیامەتێکی ماددی یان مەعنەوی نەیەتە ڕێی، ئەوا بە حەتمی بە دوای قورئانی پیرۆزی خاوەن ئیعجازدا دەگەڕێت، وەك لە هەموو کیشوەرەکانی جیهان و دەوڵەتە مەزنەکان و سوید و نەرویج و فینلەندەدا ئەمە ڕووی دا و، هەروەها وەك ئەوەی کە چەندین وتاربێژ و قسەزانی بەناوبانگی ئینگلتەرا بۆ قبووڵکردنی تێدەکۆشن و، کۆمەڵەیەکی گرنگی ئەمریکایش کە بە دوای ئایینی ڕاستەقینەدا عەودالە، لێی دەکۆڵێتەوە.. جا ئەمانەی کە باس‌کران، دوای تێگەیشتن لە ڕاستی‌یەکانی ئەو قورئانە، بێ هیچ گومانێك دەستی پێوە دەگرن و، بە گیان و هەناوی خۆیان لە دەوری کۆدەبنەوە. چونکە سەبارەت بە چارەسەریی ئەم ڕاستی‌یە هیچ شتێك نی‌یە هاوچەشنی قورئانی پیرۆز بێت و لەمەولاش نابێت و، بە هیچ جۆرێك ناگونجێ شتێکی تر ببێت جێی ئەم موعجیزە مەزنە بگرێتەوە.

دووهەم:

"پەیامەکانی نوور" بە وێنەی شمشێرێکی ئەڵماس بە دەستی ئەم موعجیزە مەزنەوە، خزمەتگوزاریەکانی خۆیان بە ڕادەیەك دەرخست کە دوژمنە سەرسەختەکانیشی بە بەڵگە دەمکوت کرد و ناچاری تەسلیمبوونی کردن و، لەو ڕووەشەوە کە موعجیزەیەکی واتا پڕ لە ئیعجازەکانی قورئانن، لە بەردەم ئەم گەنجینەیەی قورئاندا ئەرك و فرمانی سەرشانی خۆیان بەجێدەهێنن، بە ڕادەیەك کە دەتوانن دڵ و گیان و گشت هەستەکانی مرۆڤ ڕووناك بکەنەوە و چارەسەریی شیفابەخش بە هەریەکەیان ببەخشن. ئەمەیشت بەلاوە سەیر نەبێت، چونکە ئەم پەیامانە کاری بانگەواز کردنیان بۆ قورئانی پیرۆز گرتووەتە ئەستۆ و هەر تەنها لە قورئان لێشاوی فەڕ و بەرەکەت وەردەگرن و قورئان تاکە سەرچاوەیانە.

ئەم پەیامانە هەروەك بە تەواوی ئەرکی سەرشانیان جێبەجێ دەکەن، لە هەمان کاتیشدا بەسەر ئەو پڕوپاگەندە چەپەڵ و نارەوایەشدا سەرکەوتن کە دوژمنانی پەیامەکان بڵاویان دەکردەوە و کەللەڕەقترین زەندیقیان لەناوبرد و، سەختترین قەڵاکانی گومڕاییشیان کە "سروشت"ە و پەنایان پێ دەبرد بە "پەیامی سروشت" لە بناغەدا هەڵتەکاند و داریان بەسەر بەردیەوە نەهێشت. هەروەها بە "مەسەلەی شەشەمی بەری درەختی ئیمان" و بەڵگەکانی یەکەم و دووهەم و سێهەم و هەشتەمی پەیامی "عەسای مووسا"یش لە مەیدانی زانستە نوێکان و چڕترین تاریکیـیە خنکێنەرەکانی "بێئاگایی"دا، بێئاگایـیان لەو گۆڕەدا نەهێشت و نووری تەوحیدیان تێدا ئاشکرا کرد.

ئا لێرەوە دەردەکەوێت کە پێویستە بۆ ئێمە = بۆ نەتەوەش گەلـێ پێویستترە = لە چوارچێوە و سنووری توانا و لە هەموو جێیەکدا قوتابییانی نوور چەندین قوتابخانەی نووریی بچووك بکەنەوە، دوای ئەوەی کە دەوڵەت لەم کاتەدا دەرفەتی داوە بە کردنەوەی قوتابخانەی تایبەتی بۆ وتنەوەی ئایین[1]. ڕاستە هەموو خوێنەرێکی "پەیامەکانی نوور" دەتوانێت سوودێك بۆ خۆی وەربگرێت. بەڵام ناتوانێت لە هەموو مەسەلەکانی بە تەواوی تێبگات، چونکە ئەو پەیامانە ڕوونکردنەوەی ڕاستیـیەکانی ئیمانن، کەواتە وانەی زانستی و، خواناسی و، سرەوتی دڵ و، خواپەرستین، لە یەك کاتدا[2].

ئەو ئەنجام و بەرهەمانەی کە دەگونجا بۆ ماوەی پێنج یان دە ساڵ لە قوتابخانە ئایینی‌یەکاندا دەستبکەوتنایە، دەتوانرێت لە قوتابخانەکانی نووردا بە ماوەی پێنج یان دە حەفتە = بە ئیزنی خوا = دەستبکەون، بگرە = سوپاس بۆ خوای گەورە = لە ماوەی بیست ساڵی ڕابوردوودا ئەو ئەنجام و بەرهەمانەیان هێنایەدی.

ئنجا سوودی ئەم پەیامانە، کە بانگەوازکار و چەند بریسکانەوەیەکی ڕووناکی‌یە گەشەدارەکەی قورئانن، بۆ ژیانی نەتەوە و ئاسایشی نێو وڵات شتێکی سەلمێنراوە، تەنانەت بۆ ژیانی ڕامیاریش، چ جای ژیانی ئەودنیای. کەواتە گەلێ پێویستە دەوڵەت بە نیازی خراپ دەستیان بۆ درێژ نەکات، بەڵکو بە لێبڕانەوە بۆ بڵاوکردنەوەیان تێبکۆشێت و خەڵکی بۆ خوێندنەوەیان هان بدات، تاکو ئەم کارەی بکات بە کەفارەتی خراپکاری‌یە پێشووەکانی و، ببێت بە بەربەستێکی مەحکەم لە ڕووی ئەو بەڵا و موسیبەت و ئاشووب و تۆقاندنکاری و مەترسی‌یانەی لە داهاتوودا دێنەپێش.

[1] چونکە قوتابخانە ئایینی‌یەکان لە تورکیادا هەر لە سەرەتای ساڵەکانی بیستەوە تا ساڵی ١٩٥٠ز قەدەغە کرابوون. (وەرگێڕ)

[2] تەنانەت گەر کەسێکیش هەبێت پێویستی بە "فێربوون" نەبێت، ئەوا بێ گومان هەر پێویستی بە پەرستش و، ناسینی خوای گەورە و، سرەوت و ئاسوودەیی دڵی هەیە. لەبەر ئەوە، پەیامەکانی نوور وانەیەکی پێویستن بۆ هەموو کەسێك. (دانەر)

مەسەلەی شەشەمی بەری درەختی ئیمان

(ئەم مەسەلەیە ئاماژەیەکی کورتە بۆ تەنها یەك بەڵگە لە نێوان هەزاران بەڵگەی گشتیدا سەبارەت بە (ئیمان بە خوا) کە لە زۆر شوێنی تری پەیامەکانی نووردا بە بەڵگەی چەسپێنەرەوە ڕوونکراونەتەوە).

کۆمەڵێك لە قوتابییانی قۆناغی ئامادەیی لە شاری قەستەمۆنی[1]

هاتن بۆلام و پێیانوتم:

= (خوای بەدیهێنەرمان پێ‌بناسێنە، چونکە مامۆستاکانمان باسی خوامان بۆ ناکەن)!

پێموتن:

= هەریەك لەو زانستانەی دەیانخوێنن، هەمیشە باسی خوا دەکات و بە زمانی تایبەتیی خۆی خواوەندی بەخشندەمان پێ‌دەناسێنێت. کەواتە ئێوەش لە بریی مامۆستاکان گوێ بۆ زانستەکان ڕابگرن!

بۆ نموونە:

هەروەك هەر شووشە دەرمان و پێکهاتوویەکی کیمیایی ناو دەرمانخانەیەکی گەورە، کە بە چەندین تەرازووی سەرنەکەر و ئەندازەی ورد ئاوێتەی یەکتر کرابێتن، دەیچەسپێنێت کە دەرمانگەرێکی دانا و کیمیاگەرێکی زانا ئەم کارانەی ئەنجام داوە.. دەرمانخانەی گۆی زەویش، کە چوار سەد هەزار جۆری ڕووەك و زیندەوەری زیاتر تێدایە، بە هەمان جۆرە.. چونکە لە ڕاستیدا هەریەکە لەو ڕووەك و زیندەوەرانە وەك شووشەیەکی پڕ لە پێکهاتووی ورد و، ئاوێتەکراوێکی زیندەکاری سەرسووڕهێنەر وایە.

جا ئەم دەرمانخانە گەورەیە، خواوەندی دانا و شکۆمەند پیشانی هەموو کەسێك، تەنانەت کوێرەکانیش، دەدات و، بە ئەندازەی پلەی کەماڵ و ڕێكوپێکی و گەورەیی‌یەکەی، بەدیهێنەری بەخشندە بە غەیری خۆی دەناسێنێت، بە چەشنی دەرمانخانەکەی بازاڕ، کە کیمیاگەر و دروستکەری خۆی ناساند. ئەمەش بەپێی زانستی "پزیشکی" کە خۆتان دەیخوێنن.

نموونەیەکی تر:

هەروەك ئەگەر کارگەیەکی گەورە و نائاسایی لە تەنها ماددەیەکی زۆر ساکار چەندین جۆر کووتاڵی جۆراوجۆر بچنێت و بەرهەمیان بهێنێت، ئەوا بەم کارەی دەیچەسپێنێت کە بێ هیچ گومانێك ئەندازیارێکی میکانیکیی کارامە هەیە ئەم کارانە ڕادەپەڕێنێت. بەم جۆرە ئەو کارگەیە ئەندازیارەکەمان پێدەناسێنێت.

ئەم مەکینە هاتوچۆکەر و کارگە خواییەش، کە ناوی گۆی زەوییە، بە هەمان چەشنە، کە سەدان هەزار کارگەی سەرەکیی تێدایە و هەریەك لەم کارگە سەرەکییانەش هەزار کارگەی وردەکاری تێدایە و، هەریەکەیان = بێ هیچ گومانێك = خاوەن و بەدیهێنەری خۆیمان، بە ئەندازەی گەورەیی و کەماڵی ئەم کارگە خواییە لەچاو کارگە ئادەمییەکەدا، پێدەناسێنێت، هەروەك کارگە ئادەمییەکە ئەندازیاری خۆی پێناساندین. ئەمەش بەپێی دەستوورەکانی زانستی "میکانیك" کە دەیخوێنن.

نموونەیەکی تر:

هەروەك کۆگا و گەنجینەیەکی گەورەی ئازووقە، کە لە هەموو لایەکەوە هەزار جۆر خواردەمەنیی تێدا ئامادە کرابێت و لەیەك جیاکرابنەوە و هەریەکەیان لە جێگایەکی تایبەتیدا ڕیز کرابن، تێمان دەگەیەنێت کە خاوەن و بەڕێوەبەرێکی هەیە سەرپەرشتیی دەکات..

ئەم گەنجینەی ڕۆزیدانە خواییەش بە هەمان جۆرە..

ئەم گەنجینەیەی کە لە گەشتی یەك "ساڵ"یدا ماوەی بیستوچوار هەزار ساڵ ڕێ بەوپەڕی ڕێكوپێکی دەبڕێت و، سەدان هەزار بەدیهێنراوی لەناودا هەن کە هەریەکەیان پێویستی بە جۆرێك خواردەمەنیی تایبەتی هەیە..

ئەم گەنجینەیەی کە بەسەر هەر چوار وەرزەکەدا تێپەڕ دەبێت و، وەرزی بەهار وەك کاروانێك کە هەزاران جۆر خواردەمەنیی پێ بێت، لەگەڵ خۆیدا بۆ هەموو ئەو هەژارانە دەهێنێت کە لە زستاندا خۆراك و ئازووقەیان لێ براوە..

ئەم گەنجینە خواییە (کە گۆی زەوییە) وەك کەشتییەکی خوایی وایە و هەزاران جۆری کەرەسە و کۆئەندام و قوتووی خواردەمەنیی تێدایە..

ئەم گەنجینە و کۆگا پەروەردگاری‌یە، بەپێی دەستوورەکانی زانیاریی: (ژیانسازی و بازرگانی) کە ئێوە دەیخوێنن، وە بە ئەندازەی گەورەیی خودی گەنجینەکە، خاوەن و کارسازی خۆیمان پیشان دەدات و پێمان دەناسێنێت و لە لامان خۆشەویستی دەکات. هەروەك ئەو گەنجینەیەی کە دەستکردی مرۆڤ بوو، خاوەن و بەڕێوەبەرەکەی خۆی پێ‌ناساندین.

نموونەیەکی تر:

ئەگەر سوپایەکی گەورە چوارسەد هەزار گەل و نەتەوەی جیاجیای لە ژێر ئالآکەی خۆی‌دا کۆکردبێتەوە و، هەریەك لەو ڕەگەز و نەتەوانەش خواردەمەنیی لەوانی تر جیاواز بێت و، چەکی هیچیان لە هی تریان نەچێت و، بەرگ و پۆشاك و شێوەی مەشق‌کردن و جۆری تەعلیمات و ماوەی پشوودانیان لە یەکتر جیا بێت و، پێشەوای ئەو سوپایە، بێ ئەوەی هیچیانی لەبیر بچێتەوە یان سەری لێ تێك‌بچێت، خۆراك و پۆشاکی جیاجیایان بداتێ..

ئەو سوپایەی بەم جۆرە بێت، دەری‌دەخات کە: پێشەواکەی کەسێکی بێ‌وێنە و ناوازەیە..

جا هەروەك ئەم سەربازگە سەرسووڕهێنەرە ئەو پێشەوا ناوازەیەمان بۆ دەردەخات و پێمان دەناسێنێت و، تەنانەت خۆشەویستیشی دەکات لە لامان، سەربازگەی "زەوی"یش بە هەمان جۆرە. چونکە سەربازگەی زەوی لە هەموو بەهارێك‌دا سەرلەنوێ سوپایەکی خوایی گەورە لە چوارسەد هەزار ڕەگەز و جۆری گەلانی ڕووەك و نەتەوە جیاجیاکانی زیندەوەران پێك‌دەهێنێت و، هەر جۆرەشیان پۆشاك و، خۆراك و، چەك و، مەشق و، پشووی تایبەتیی خۆی لە لایەن پێشەوایەکی گەورەی تاك و تەنیاوە، بە بێ لەبیرچوونی هیچ کامێکیان، یان لێ‌تێکچوون، یان سەرگەردانبوون و، بەوپەڕی تەواوی و ڕێك‌وپێکیشەوە، پێ‌دەبەخشرێت.

جا بە پێی "زانستە سەربازی‌یەکان" ئەم سەربازگە بەرین و فراوانەی وەرزی بەهار کە بە پانایی گۆی زەوی بلاو بووەتەوە، بەڕێوەبەر و پەروەردگار و پێشەوای هەرە مەزن و پیرۆزی خۆی پیشانی هەموو ئەوانە دەدات کە خاوەنی دڵ و دەروون و تێگەیشتن و ژیرین و، بە ئەندازەی پلەی کەماڵ و گەورەیی ئەم

سەربازگەیە، ئەو پەروەردگارەیان پێدەناسێنێت و، لە ڕێگای تەقدیس و تەسبیح و ڕێزلێنان و سوپاسکردنەوە، لە لایان خۆشەویستی دەکات. وەك سەربازگە ناوبراوەکە ئەمەی سەبارەت بە پێشەواکەی خۆی کرد.

نموونەیەکی تر:

وا دابنێ کە ملیۆنان گڵۆپی کارەبا لەناو شارێکی سەرسووڕهێنەردا، بە بێ ئەوەی سووتەمەنییان لـێببڕێت و بکوژێنەوە، هاتوچۆ بکەن.

ئایا ئەم کارە = لەگەڵ دەربڕینی ڕێز و سەرسووڕماندا = دەریناخات کە: ئەندازیارێکی بێهاوتا و کارەباچییەکی کارامە هەیە، کارگەی کارەباکە و ئەو گڵۆپانەی لەژێر دەستدایە؟

بە هەمان جۆر، گڵۆپی ئەو ئەستێرانەی کە بە بنمیچی زەوییەوە شۆڕ بوونەتەوە و، بەپێی زانیاریی فەلەك هەندێکیان بە هەزاران جار لە گۆی زەوی گەورەترن و، خێراییان لە هی تۆپی تۆپخانەکان زیاترە و، بێ ئەوەی ڕێسای نێوانیان تێكبچێت و لە یەکتر بدەن و بێ کوژانەوە و تەواوبوونی سووتەمەنی کاردەکەن، وەك لە زانیاریی فەلەكدا دەیخوێنن.. ئەم ئەستێرانە، بە چەشنێکی ڕووناك، ئاماژە بۆ بەدیهێنەری خۆیان دەکەن.

بۆ نموونە: "خۆر" کە یەك ملیۆن جار لە زەویی خۆمان گەورەترە و یەك ملیۆن ساڵیش لە زەوی کۆنترە، یەکێکە لەو گڵۆپ و ئاگردانە هەمیشەییيانەی میوانخانەی خواوەندی میهرەبان. جا بۆ ئەوەی هەمیشە دابگرسێت و گڕ بگرێ و سووتەمەنیی لـێ نەبڕێت، هەموو ڕۆژێك پێویستیی بە ئەندازەی دەریاکانی زەوی سووتەمەنی و، شاخەکانی زەوی خەڵووزو، چەندین ئەوەندەی قەبارەی زەویش دار دەبێت، تاکو ئەو بەردەوامییەی بۆ بڕەخسێت..

کەچی ئەو توانستەی کە "خۆر" و هەموو ئەستێرەکانی تری هاوچەشنی خۆر دادەگرسێنێت، بە بێ هیچ سووتەمەنی و خەڵووز و ڕۆنێك ئەم کارە دەکات و نایەڵێت بکوژێتیشەوە و، بە خێراییەکی یەکجار گەورە و بێ لەیەكدان لە شوێنی خۆیاندا دەیانسوورێنێت. بێگومان ئەو توانستەی کە ئەم کارە ڕایی دەکات، توانستێکی بێکۆتایی و دەستەڵاتێکی تابڵێی گەورەی بێ سنوورە.

کەواتە ئەم بوونەوەرە مەزنە و هەرچی گلۆپ و چرای ڕووناکی تێدایە و پیایدا شۆڕ کراونەتەوە، بە جوانی و بەپێی دەستوورەکانی زانیاریی "کارەبا" = کە خوێندووتانە یان لەمەولا دەیخوێنن = پادشا و دەستەڵاتداری ئەم پیشانگا و میهرەجانە گەورەیە دەردەخاتو، ڕووناککەرەوە و کارساز و بەدیهێنەری خاوەن شکۆی خۆی، بە شایەتیی هەموو ئەستێرە درەوشاوەکان بە هەموان دەناسێنێت و، لە ڕێگای سوپاسگوزاری و تەقدیس کردنەوە لە لایان خۆشەویستی دەکات، تەنانەت بۆ پەرستنیشی هانیان دەدات.

نموونەیەکی تر:

ئەگەر کتێبێك هەبێت لە هەموو دێڕێکیدا کتێبێك بە خەتێکی ورد و، لە هەموو وشەیەکیدا سوورەتێکی قورئانی تێدا نووسرابێت و، هەریەك لەو مەسەلە و بابەتانەش کە لێیان دەدوێت ورد و پڕواتا بن و پشتی یەکتری بگرن، گەر کتێبێکی وا ببێت، ئەوا ئەو کتێبە، بێ هیچ گومانێك، کارامەیی لەڕادەبەدەری نووسەرەکەی و توانستی تەواوی دانەرەکەی دەردەخات.. واتە ئەم جۆرە کتێبە وەك ڕووناکیی خۆر نووسەرەکەی بە خەڵکی دەناسێنێت و کەماڵی توانستی ئەو دەردەخات و، بە چەشنێکی وا ڕێز و تەقدیری سەیرکەرانی ڕادەکێشێت کە یەکسەر لەبەر خۆیانەوە بڵێن: "تبارك الله، سبحان الله، ماشاء الله".

کتێبی مەزن و گەورەی ئەم گەردوونەش وایە، کە تەنها لە یەك لاپەڕەیدا = کە گۆی زەوییە = و لە یەك مەلزەمەیدا = کە وەرزی بەهارە = سێسەد هەزار کتێبی جیاجیا، کە ڕووەك و زیندەوەرانن، دەنووسرێن و، هەریەکەیان وەك کتێبێك وان. هەموو ئەمانەش پێکەوە و بە بێ تێکەڵبوون و هەڵە و لەبیرچوونەوە و بەوپەڕی ڕێكوپێکییەوە، دەنووسرێن. تەنانەت لە تەنها وشەیەکیدا (وەك درەخت) پارچە شیعرێکی تەواوەتی و، لە یەك دانە نوختەیدا (وەك تۆو) پێڕستی کتێبێکی سەربەخۆ دەنووسرێت.

جا هەروەك ئەمە شتێکە لەبەرچاوماندایە و بێ هیچ گومانێك پیشانمان دەدات کە لە پشتی ئەم نووسینانەوە قەڵەمێکی کارامە هەیە دەیاننووسێت.. ئەوا دەتوانن بۆ خۆتان ئەوە لێكبدەنەوە کە ئایا مەودای بەڵگەی کتێبی گەورە و مەزنی گەردوون، کە لە هەموو وشەیەکیدا چەندین واتا و دانایی تێدایە و.. مەودای

بەڵگەی ئەم قورئانە گەورە بەرجەستەیە = کە جیهانە = بزانن چەندەیە و چۆن دەبێت بە بەڵگە لەسەر خواوەندی نووسەری خۆی، هەروەك ئەو کتێبەی لە نموونەکەدا باس کرا، بوو بە بەڵگە لەسەر نووسەرەکەی..

ئەمەش بەپێی داخوازیی (زانستی حیکمەتی شتان) و (هونەری خوێندنەوە و نووسین) کە دەیانخوێنن و، بە تەرازوویەکی گەورەتر و ڕوانینێکی فراوانتر بۆ ئەم کتێبە گەورەیەی گەردوون، دەردەکەوێت. تەنانەت ئەو کاتە تێدەگەن کە چۆن ئەم کتێبە گەورەیەی گەردوون بە "الله أكبر"کردن خوای بەدیهێنەری خۆی دەناسێنێت و، بە "سبحان الله"تەقدیسی ئەو خوایەمان فێر دەکات و، بە سوپاسگوزاریی: "الحمد لله"ش ئەو خواوەندەمان لە لا خۆشەویست دەکات!

بەم جۆرە و بەپێی ئەوانەی باسمان کردن، هەریەکە لەو زانستە لەژمارەبەدەر و زۆرانە، بەڵگەیە لەسەر بەدیهێنەری شکۆمەندی بوونەوەر و، خوای گەورەمان بە ناوە جوانەکانی و کەمالات و سیفەتە بەرزەکانی پێدەناسێنێت. ئەمەش بەهۆی ئەو تەرازووە فراوان و، ئاوێنە تایبەتی و، چاوە تیژ و بینەر و، ڕوانینە پڕ لە پەندانەی کە لەناو هەریەك لەو زانستانەدا هەن.

بەو قوتابیی‌یە لاوانەم وت:

حیکمەتی ئەو دووپاتبوونەوەیەی کە لە قورئاندایە، وەك: (**خلقَ السمواتِ والأرضَ**) و (**ربُّ السمواتِ والأرض**) لە پێناوی ڕێنمایی کردنی خەڵکیدایە بۆ ئەو ڕاستیی‌یەی باسمان کرد. هەروەها بۆ ئەوەیە کە ئەم بەڵگە بەهێز و ڕووناکەی "تەوحید"مان فێر بکات و بەدیهێنەری مەزنمان پێ بناسێنێت.

ئەوانیش وتیان:

(سوپاسی لەژمارەبەدەر پێشکەشی پەروەردگاری بەدیهێنەرمان بێت، لەسەر ئەم وانەیەی کە لە ڕاستیدا حەقیقەتێکی گەلێ بەرزە، خوات لێ ڕازی بێت و پاداشتی چاکەت بداتەوە).

ئنجا پێم‌وتن:

مرۆڤ مەکینەیەکی زیندەکارە، هەزاران جۆر ئازار و هەزاران جۆر تام و لەزەت لە ژیاندا دەچێژێت..

ئەم مرۆڤە هەروەك لەوپەڕی دەستەوسانی و کۆڵەواری‌دایە، لە هەمان کاتیش‌دا ئەوەندە دوژمنی ماددی و مەعنەویی هەیە کە لە ژمارە نایەن..

هەرچەند لەوپەڕی هەژاری‌دایە، ئەوەندە ئارەزووی دیار و نادیاریشی هەیە کە لە باس‌کردن نایەن..

کەواتە مرۆڤ بەدیهێنراوێکی ئەوەندە هەژارە کە هەمیشە زللەی نەمان و جودایی دەخوات. بەڵام سەرەڕای هەموو ئەمانە، هەرکات بەهۆی پەرستش و ئیمانەوە پشت بە خواوەند و پادشای شکۆمەندی خۆی ببەستێ، ئەوا پاڵپشتێکی گەورە و بەهێزی ئەوتۆی دەست دەکەوێت کە بتوانێت لە دەست هەموو دوژمنانی ڕزگاری ببێت و، یارمەتی‌یەکی وای دەستگیر دەبێت کە بۆ بەدەستهێنانی ئاواتەکانی پشتی پێ ببەستێت.

چونکە هەروەك مرۆڤ نیسبەت و پەیوەندیی لەگەڵ کەسانی لە خۆی گەورەتردا هەیەو، بەم پەیوەندی و نیسبەتبوونەش بۆ لای گەورەکەی و ڕێزی لای ئەو، شانازی دەکات..

هەر بەم جۆرەش نیسبەت پەیداکردنی مرۆڤ بەهۆی ئیمانەوە لەگەڵ ئەو خواوەندە بەتوانایەدا کە خاوەنی توانستێکی بێسنوورە و، ئەو پادشا بە بەزەیی‌یەی کە میهرەبانی‌یەکی فراوانی هەیە و، پەرستنی لە ڕێی گوێڕایەڵی و شوکرانەبژێری کردنیەوە.. ئەم کارە وا لە (مردن) دەکات، کە خۆی لە خۆی‌دا ئیعدامێکی هەمیشەیی‌یە، بۆ ئەو ئیماندارە ببێت بە بلیتی سەفەر و پشوو وەرگرتن بۆ ڕۆشتن بەرەو جیهانی هەمیشەیی!

خۆتان دەتوانن ئەندازەی ئەوە لێكبدەنەوە، کە ئەم مرۆڤە لە بەردەم گەورەکەی خۆی‌دا دەبێ چەندە لەزەتی شیرینی پەرستن بچێژێت و، چەندە سوپاسگوزاری ئەو ئیمانە بێت کە لە دڵدا هەستی پێ دەکات و، چەندە بە نووری ئیسلام بەختەوەر بێت و، شانازی بە خوای گەورە و بەتوانا و میهرەبانی خۆی بکات و هەردەم لە شوکرانەبژێریی نیعمەتی ئیمان و ئیسلامدا بێت.

هەروەك ئەمەم بە برا قوتابییەکانم وت، هەروەها بە بەندکراوانیشی دەڵـێم:

ئەوەی خوا بناسێت و گوێڕایەڵیی فەرمانەکانی بکات، با لە بەندیخانەشدا بێت هەر بەختەوەرە. ئەو کەسەش لە خوا بێئاگا بێت و خوای لە یاد چووبێت، با لە کۆشك و تەلاریشدا بژی، هەر بەدبەخت و سەر لـێشێواوە!

ڕۆژێکیان ستەملـێکراوێك لەو کاتەدا کە بەوپەڕی شادمانییەوە بە داری سێدارەکەیدا سەردەکەوت، ڕووی کردە ستەمکارانی و بە دەنگی بەرز و زوڵاڵ پێیوتن:

= (من لەناوناچم و بەرەو نەمان ناڕۆم، بەڵکو لە بەندیخانەی دنیا دەرباز دەبم و بەرەو بەختەوەریی هەمیشەیی دەڕۆم.. بەڵام دەبینم ئێوە فەرمانی لەناوچوونی هەمیشەییتان بۆ دەرچووە، چونکە وا گومان دەبەن کە مردن نەمان و لەناوچوونە. کەواتە من تۆڵەی خۆمم لـێ سەندوونەتەوە). ئەمەی وت و، لەگەڵ دووپاتکردنەوەی: "لا إله إلا الله"دا بە چاوی ڕوون و ڕووی گەشەوە گیانی سپارد!

(سبحانك لا علم لنا اِلا ما علّمتنا اِنك اَنت العليم الحكيم).

---

[1] شارێکە دەکەوێتە باکووری تورکیا و لە ساڵی ١٩٣٧زدا مامۆستا نوورسی بۆ ئەوێ نەفی کراوە و تا ساڵی ١٩٤٣ز تیایدا دەستبەسەربووە، ئنجا لەم بەروارەوە بە بەندکراوی براوە بۆ داداگای گەورەی جەزا لە شاری دەنیزلی. (وەرگێڕ)

سەرنجێکی یەکتاناسی لە وشەی: (هُوَ)دا

باسمه سبحانه

(وان من شئ الاّ يسبح بحمده)

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته أبداً دائماً

برا ئازیز و بەوەفاکانم!

بە جۆرێکی کتوپڕی و لە گەشتێکی بیرەکی و ئەندێشەیی و، لە کاتی موتالاّکردنی لاپەڕەی "هەوا" تەنها لە لایەنە ماددییەکەیدا، سەرنجێکی جوانی "یەکتایی"م لە وشەی "هُوَ"ی: **(لا اِله اِلاّ هو)** و **(قل هو الله اَحد)**دا بینی. لەم سەرنجەوە بۆم دەرکەوت کە: ڕێی "ئیمان" ڕێیەکی ئەوەندە ئاسانە کە پێویستە بگیرێتە بەر، بەلاّم ڕێی "گومڕایی" و "هاوەڵبڕیاردان" هێندە مەحاڵ و گیروگرفتی تێدایە کە هیچ کەسێك ناتوانێت بیگرێتە بەر.

وا بە ئاماژەیەکی یەکجار کورت، ئەو سەرنجە جوان و درێژ و فراوانە ڕوون دەکەمەوە:

بەڵێ، دەکرێ مشتێك "گڵ" ببێت بە جێی سەوزبوونی سەدان گوڵ و ڕووەك، گەر یەك لە دوای یەك تیایدا بڕوێنرێن. جا ئەگەر ئەم کارە بە "سروشت" و "هۆکارەکان" بسپێررێت، ئەوا دەبێ سەدان، بگرە بە ئەندازەی ژمارەی گوڵەکان، کارگەی بچووك لەو مشتە گڵەدا بین.. یان هەریەك لە گەردیلەکانی ئەو مشتە گڵە بینا و پێكهاتن و تایبەتکاریی ئەو گوڵە جۆراوجۆرانە و ئەندام و کۆئەندامە زیندەکانیان بزانێت، واتە خاوەنی زانستێکی گشتگیر و توانستێکی ڕەهای چەشنی زانست و توانستی خوای گەورە بێت!

"هەوا"یش کە یەکێکە لە عەرشەکانی فەرمان و ویستی خوای گەورە، بە هەمان جۆرە. چونکە هەموو بەشێك لە بەشەکانی "هەوا" و "سروە" و "با" تەنانەت ئەو هەوایەی کە لە بەشێکی کەمی هەناسەی مرۆڤدایە کاتێ وشەی: "هُوَ"ی لە زار دەردەچێت، چەندەها کار و فرمانی لەژمارەبەدەری لە ئەستۆدایە و هەموویشیان ئەنجام دەدات. جا ئەگەر ئەم کار و فرمانانە بە

"سروشت" و "ڕێکەوت" و "هۆکارەکان"ی بسپێرریێت، ئەوا دەبێ ئەو هەوایە یان چەندەها مەڵبەندی پەخش و وەرگرتن(البث والإستقبال)ی بچووکی تێدا بێت بۆ هەرچی دەنگ و گفتوگۆی برووسکە و تەلەفۆن و ڕادیۆ و هەرچی جۆری دەنگی قسە و گفتوگۆ لەژمارەبەدەرەکانی دنیا هەن و، بیشتوانێت لە یەك کاتدا هەموو ئەو کار و فرمانانە جێبەجێ بکات.. یان ئەو کەمە هەوایەی کە لە وشەی "هُوَ" و گشت تەنۆلکە و بەشێك لە بەشەکانی و هەموو یەکێ لە گەردیلەکانیدا هەیە، بە ئەندازەی ژمارەی هەموو ئەوانەی کە لە تەلەفۆندا قسە دەکەن و برووسکە جۆراوجۆرەکان لێدەدەن و بە ڕادیۆکان وتە و گوفتاریان بڵاودەکەنەوە، بەو ئەندازەیە خاوەنی کەسێتیی مەعنەوی و توانا و قابیلییەت بن و، ئنجا زمان و لەهجەی یەك بە یەکیان بزانن و لە هەمان کاتیشدا ئەو زمانو لەهجانە فێری گەردیلەکانی تریش بکەن تاکو ئەو وتانە بڵاوبکەنەوە و بیانگەیەنن!! چونکە بەشێکی ئەم حاڵەمان لە بەردەمدایە و بە چاو دەیبینین و، هەموو تەنۆلکە و بەشەکانی هەوا خاوەنی ئەو توانا و لێهاتن و قابیلییەتەن.

کەواتە نەك تەنها یەك دانە مەحاڵ، بەڵکو بە ئەندازەی ژمارەی گەردیلەکانی "هەوا" مەحاڵ و گیروگرفتی لەژمارەبەدەر لە ڕێی کوفری ماددییە سروشتییەکاندا هەیە!

بەڵام ئەگەر ئەم کارە بە دەستی بەدیهێنەری مەزن بسپێرریێت، ئەوا ئەو هەوایە و هەموو گەردیلەکانی دەبن بە سەربازی گوێڕایەڵ و چاوەڕێی وەرگرتنی فەرمان. ئیتر ئەو کاتە هەموو گەردیلەکانی هەوا: بە ئیزن و هێزی بەدیهێنەریان و، بە بۆنەی نیسبەتیان بۆ لای و پشتبەستنیان پێی و، بەهۆی درەوشانەوەی کتوپڕیی هەورە تریشقە ئاسا و یەك لە دوای یەکی توانستی ئەو بەدیهێنەرەیان و، بەوپەڕی ئاسانیی چەشنی ئەوەی کە یەك گەردیلەیان تەنها یەك دانە لە فرمانەکانی جێبەجێ بکات و، وەك ئاسانیی وتنی وشەی: "هُوَ" و هاتوچۆی هەوا لەو وشەیەدا.. ئەو هەوایە و هەموو گەردیلەکانی، بەو ڕادە و ئەندازەیە سەرجەم کار و فرمانە هەمەکی و جۆراوجۆرە لەژمارەبەدەرەکانی خۆیان جێبەجێدەکەن.

واتە ئەو کاتە "هەوا" دەبێت بە لاپەڕەیەکی فراوان بۆ نووسینە ڕێك و ناوازە و لەژمارەبەدەرەکانی قەڵەمی توانستی خوای گەورە و، گەردیلەکانیش دەبن بە

نووکی ئەو قەڵەمە و، کاروفرمانی گەردیلەکانیش دەبن بە نوختەی نووسینەکانی قەڵەمی توانستی خواوەند. لەبەر ئەوە، ئەنجامدانی هەموو کارەکانیان بە ئەندازەی ئەنجامدانی هەڵس‌وکەوتی تەنها یەك دانە گەردیلەیان ئاسان دەبێت.

ئەم ڕاستی‌یەم بە تەواوی و ڕوونی و بە "عین الیقین" چاوپێ‌کەوت، کاتێ لە گەشتە فیکری‌یەکەمدا سەیر و موتالای جیهان و لاپەڕەی هەوام دەکرد و، بیرم لە: **(لا اِله اِلاّ هو)** و**(قل هو الله اَحد)** دەکردەوە. هەروەها بە "علم الیقین" زانیم کە بەڵگەیەکی ڕوون لەسەر "یەکتایی" خوای گەورە هەیە لەو نەختە هەوایەی کە تێکەڵی وشەی "هُوَ" دەبێت، هەروەك لە واتا و ئاماژەی وشەی "هُوَ"دا درەوشانەوەیەکی "تەنیایی" خواوەند لەوپەڕی ڕووناکی‌دا و، بەڵگەیەکی "یەکتایی" لەوپەڕی بەهێزی‌دا هەیە. چونکە نیشانەی: ئاماژەی ڕەها و نەزانراو لە ڕاناو(ضمیر)ی "هُوَ"دا هەیە. واتە: ئایا ئەو "هُوَ"یە بۆ کێ دەگەڕێتەوە؟ ئیتر ئەو کاتە تێ‌گەیشتم کە بۆچی قورئانی پیرۆز و ذیکرخوێنان لە مەقامی "یەکتاناسی"دا ئەم وشەیە دووپات دەکەنەوە.

بەڵێ، ئەگەر کەسێك بیەوێت یەك "خاڵ" لە شوێنێکی تایبەتیی پەڕەکاغەزێکی سپی‌دا دابنێت، دەتوانێت بەوپەڕی ئاسانی ئەم کارەی ئەنجام بدات. بەڵام ئەگەر داوای لێ بکرێت: لە یەك کات‌دا چەندین "خاڵ" لە چەند جێ‌یەکی جیا جیادا دابنێت، ئەوا کارەکە ئاڵۆزی و گیروگرفتی تێ‌دەکەوێت و بۆی ئەنجام نادرێت.. کەچی دەبینین زیندەوەرێکی بچووك لە تەنها یەك کات‌دا کۆڵی قورسی چەندین کاروباری جیاجیا هەڵدەگرێت، کە دەبوو بەمە ڕێساکەی تێکەڵ و پێکەڵ ببوایە و، لەگەڵ هاتنەدەرەوەی چەندین وشەی زۆر لە یەك‌کات‌دا و ڕۆیشتنیان بە یەکەوە بۆ ناو گوێ‌کان، ئەو ڕێسایە پەرش و بڵاو و پەرتەوازە ببوایە..

بەڵام من بە "عین الیقین" و بە بەڵگەی وشەی "هُوَ" کە بوو بە کلیل و قیبلەنمایەك بۆم، بینیم کە هەزاران خاڵ و پیت و وشەی جۆراوجۆر لەسەر هەموو بەشێك لە بەشەکانی هەوا = کە بە بیر گەشتی تێدا دەکەم = دادەنرێن، یاخود دەکرێ تیایاندا دابنرێن. تەنانەت دەگونجێ هەموو ئەمانە لە ئەستۆی تەنها یەك

گەردیلە دابنرێن، بێ ئەوەی هیچ تێکەڵی و تێهەڵکێشبوون و ڕێسا تێكچوونێك ڕوووبدات. دەبێ ئەوەش بزانین کە جگە لەم کارانەی باسمان کردن، ئەم گەردیلەیەی هەوا چەندین کار و ئەرکی زۆری تریش لە هەمان کاتدا ئەنجام دەدات و هیچ کارێکیانی لێ تێك ناچێت و، چەندەها کۆڵی قورسی لەسەر شان دادەنرێت بێ ئەوەی هیچ جۆرە لاوازی و تەمبەڵی‌یەك دەرببڕێت، ئەوەتا هەمیشە ڕێسای خۆی دەپارێزێت و هەرگیز نایبینین لە ئەنجامدانی کار و ئەرکە جۆراوجۆرەکانی سەرشانی‌دا کەمتەرخەمی بنوێنێت، چونکە هەزاران هەزار وشە و دەنگی جیاجیا و جۆراوجۆر دەڕۆنە ناو ئەو گەردیلانەوە و بە هەمان جۆریش لێیان دەچنە دەرەوە، بێ ئەوەی تێکەڵی یەکتر بن و سەر لە یەکتر تێكبدەن. وەك بڵـێی ئەو گەردیلانە خاوەنی چەندین گوێی بیسەری بچووکی بە ئەندازەی خۆیان بن و گەلـێ زمانی وردی بچووکیان ببێت کە لەگەڵ خۆیاندا لەبار و شیاو بن و، لەو ڕێیەوە ئەو وشانە بچنە ناو ئەو گوێیانەوە و لەو زمانە وردانەشەوە دەربچن.

سەرەڕای ئەم هەموو کاروبارە سەیرانەش، هەموو گەردیلەیەك و هەموو بەشێك لە بەشەکانی "هەوا" بەوپەڕی سەربەستی دەجوولێن و بە زمانی حاڵ و لە کاتی کەیف و شادیی (جەزبە و حاڵ)دا ذیکری بەدیهێنەری خۆیان دەکەن و بە زمان و شایەتی‌دانی ئەو ڕاستی‌یەی ئێستا باسمان‌کرد و پڕ بە دەم: (**لا اِلە اِلاّ هو**) و (**قل هو الله اَحد**) دەڵـێن. خۆ کاتێ کە زریان و ڕەشەبای سەخت هەڵدەکات و، هەور نەعرەتەی لـێ‌دەبێتەوە و، ئاسمانیش بە ڕووناکیی هەورەتریشقە دەدرەوشێتەوە.. ئا لەو کاتەدا ڕەوتی هەوا دەگۆڕێت و دەبێ بە چەندەها شەپۆلی تێکەڵ‌وپێکەڵ، کەچی لەگەڵ ئەوەش‌دا و بە هیچ جۆرێك ڕێسای گەردیلەکان لە کاتی ئەنجامدانی کاروبارەکانیان‌دا تێك‌ناچێت و هیچ کارێك ڕێی جێ‌بەجێ‌کردنی کارێکی تری لـێ ناگرێت!! ئەم ڕاستی‌یەم بە "عین الیقین" چاوپێ کەوت.

کەواتە دەبێ (گەر کاری هەوا بە سروشت و هۆکارەکان بسپێررێت) هەموو گەردیلەیەك و هەموو بەشێك لە بەشەکانی "هەوا" خاوەنی زانست و دانست و

ویست و هێزی ڕەها بێت و توانا و دەستەڵاتی تەواوی بەسەر گشت گەردیلەکاندا ببێت، تاکو بتوانێت ئەو هەموو کار و فرمانە جۆراوجۆرانە بە تەواوی جێبەجێ بکات!! خۆ دیارە ئەمەش بە ئەندازەی ژمارەی گەردیلەکان بەتاڵ و مەحاڵ و نەگونجاوە و تەنانەت هیچ شەیتانێکیش شتی وای لە دەم دەرناچێت.

کەواتە شتێکی ئەوپەڕی ڕوون و ئاشکرا و بەڵگەنەویستە و، تەنانەت بە "حق الیقین" و "عین الیقین" و "علم الیقین" دەزانرێت کە:

ئەم لاپەڕەیەی "هەوا" لاپەڕەیەکی بگۆڕە و، بەدیهێنەر بەپێی زانیاریی ڕەها و بە قەڵەمی توانست و قەدەری خۆی، چیی بوێت تیایدا دەنووسێت و بەوپەڕی داناییەوە قەڵەمی خۆی تێدا تاو دەدات.. هەوا لاپەڕەیەکە وەك لەوحێکی کوژانەوە و تیانووسین(لوح المحو والإثبات) وایە بۆ کاروبارە نووسراوەکانی ناو: "لوح المحفوظ" لەناو جیهانی پڕ لە ئاڵوگۆڕی دنیادا.

هەروەك "هەوا" بەم کاروبارە سەرسووڕهێنەرانەی باس کران بەڵگەیە لەسەر درەوشانەوەی "یەکتایی" خوای گەورە لە کاتی ئەنجامدانی تەنها یەك دانە ئەرکی سەرشانیدا کە گواستنەوەی دەنگەکانە و، لە هەمان کاتیشدا مەحاڵە لەژمارەبەدەرەکانی "ڕێی گومڕایی" ڕوون دەکاتەوە.. هەروەك هەوا ئەم کارانە ئەنجام دەدات، لە هەمان کاتدا چەندین کاروباری لەوپەڕی گرنگی و ڕێكوپێکیدا و بێ هیچ تێکەڵبوون و لێ‌تێكچوونێکیش جێبەجێ دەکات، وەك: گواستنەوەی ماددە ناسکەکانی چەشنی کارەبا و بکێش و پاڵنەر(الجاذبة والدافعة) و ڕووناکی.. لە هەمان کاتیشدا دەڕواتە ناو ڕووەك و گیاندارەکانیشەوە لە ڕێی هەناسەدانیانەوە و لەوێیش بەوپەڕی وردی و ڕێكوپێکی چەندین کاری سەبارەت بە ژیانی ئەو ڕووەك و زیندەوەرانە جێبەجێ دەکات.. هەروەها لە هەمان کاتدا ئەرکی پیتاندنی ڕووەك دەخاتە ئەستۆیەوە و.. چەندەها کار و فرمانی تری بنەڕەتیی وەك ئەمانە ئەنجام دەدات. ئەمانە بە دڵنیاییەکی تەواو ئەوە دەچەسپێنن کە: "هەوا" عەرشێکی مەزنی وەهایە کە بە فەرمان و ویستی مەزنی خوای گەورە دەجووڵێتەوە و، بە "عین

اليقين" دەیچەسپێنێت کە هەرگیزاوهەرگیز هیچ گریمانێك لە کایەدا نیيە بۆ ئەوەی "ڕێکەوتی کتوکوێر" و "هۆکارە بەرەڵا" و "مادده کۆڵەوار و بێ گیان و ژیانەکان" دەستیان لەو نووسینە بێ وێنەیەی ئەو لاپەڕەیەی "هەوا" و لە ئەنجامدانی کارەکانیدا ببێت..

بەمەی پێشوو، تا ڕادەی "عين اليقين" قەناعەتی تەواوم پەیداکرد و زانیم کە: هەموو یەکێك لە گەردیلەکانی هەوا، بە زمانی حاڵی خۆیان، هەردەم (**قل هو الله اَحد**) و (**لا اِله اِلاّ هو**)دەڵێنەوە.

هەروەك بەم کلیلە = واتە کلیلی: "هُوَ" = ئەم هەموو کاروبارە سەیرانەم تەنها لە ڕووە ماددیيەکەی هەوادا بینی، تێکڕای توخمی هەوایش بە گشتی لە بەرچاومدا وەك وشەی "هُوَ"ی لێهات و، بوو بە کلیلێك بۆ جیهانی مەعنا و میسال. چونکە بۆم دەرکەوت کە جیهانی میسال[1] وەك کامێرایەکی یەکجار مەزن وایە، لە یەك کاتدا چەندەها وێنەی لەژمارەبەدەری هەرچی ڕووداوی دنیا هەیە دەگرێت، بێ ئەوەی ئەو وێنانە تێکەڵی یەکتر بن یان تێكبچن و بئاڵۆزێن. بە ڕادەیەك کە ئەم جیهانی میسالە چەندین دیمەنی مەزن و فراوانی دواڕۆژی بە ئەندازەی هەزاران هەزار دنیای تێدا کۆبووەتەوە، کە چەندین بارودۆخی فانیی چەند بوونەوەرێکی "فانی" و بەرهەمی ژیانی سەرپێیی ئەوان لە چەندین دیمەن و تابلۆی نەمر و بەردەوام و لە بەردەم ئەهلی بەهەشت و بەختەوەریی هەمیشەیی و لە چەندەها پیشانگای هەتاهەتاییدا، پیشان دەدات. بەم کارەش ڕووداوەکانی دنیا و یادداشتە جوانەکانی ڕابوردوویان یاد دەخاتەوە.

بەڵگەی بێ گومانیش لەسەر بوونی "لوح المحفوظ" و جیهانی میسال و نموونەی بچووکی ئەم دوانە: هێزی پارێزکاری ناو کەللەسەری مرۆڤ و توانای ئەندێشەیەتی. چونکە هەرچەند ئەم دوانە ئەوەندە بچووکن جێی تۆوە خەرتەلەیەکیش ناگرن، کەچی کاروبارەکانیان بە تەواوی و بێ تێکەڵبوون و لێ تێکچوون و بەوپەڕی وردەکاری و ڕێکی جێبەجێ دەکەن، بە ڕادەیەك کە دەڵێی هەریەکەیان خاوەنی کتێبخانەیەکی پڕ لە زانیاری و بەڵگەنامەیان تێدایە.

ئەمەش بۆمان دەچەسپێنێت کە ئەم دوو هێزەی مرۆڤ، دوو نموونەی بچووکی "لوح المحفوظ" و "جیهانی میسال"ن.

بەم جۆرە و بە "علم الیقین" زانرا کە: "هەوا" و "ئاو" بە تایبەت شلەی "مەنی"، کە دوو توخمی ئەوتۆن گەلێ زیاتر لە خۆیان دەبن بە بەڵگە لەسەر بوونی خوای گەورە (وەك لە سەرەتای ئەم بابەتەوە باس کرا).. زانرا کە ئەم دوانە دوو لاپەڕەی فراوانن قەڵەمی توانست و دانست نووسینێکی دانایانە و ڕەوانیان تێدا دەنووسن و، ویست و، قەڵەمی قەدەر و، توانستی خواوەندیش تیایاندا دەگەڕێن و دێن و دەڕۆن و.. ئیتر دەستتێوەردانی "ڕێکەوت" و "هێزی کتوکوێر" و "سروشت"ی کەڕ و "هۆکار"ە بەربادە بێ گیانەکان لەو نووسینە پڕ لە داناییەدا، کارێکی سەد لە سەد مەحاڵ و نەشیاو و نەگونجاوە.

(پاشماوەی ئەم باسە لە کاتی ئێستادا نەنووسرا)!

هەزار سڵاو بۆ هەموان

---

[1] لێرەدا بە کورتی باس کرا، چونکە بارودۆخی دەوروبەرمان دەرفەتم نادات لەگەڵ بەڵگە گومانبڕەکانیدا ڕوونی بکەمەوە. (دانەر)